

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för kulturvetenskaper

Vad händer i gränslandet?

Människor, föremål och identitet i
TV-programmet *Gränsbevakarna Australien*

Felicia Johansson

Kandidatuppsats

Kandidatprogrammet Kultur

Kulturstudier

VT 2013

Handledare: Eva Knuts

Abstract

Program: Kandidatprogrammet Kultur

Institution: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

Adress: Box 200, 405 30 Göteborg

Telefon: 031-7860000 (vx)

Handledare: Eva Knuts

Titel: *Vad händer i gränslandet? Människor, föremål och identitet i TV-programmet Gränsbevakarna Australien*

Författare: Felicia Johansson

Adress: Sommarvädersgatan 14, 418 33, Göteborg

Telefon: 073-5223248

E-postadress: feliciamatildajohansson@gmail.com

Typ av uppsats: Kandidatuppsats, 15 hp

Ventileringsstermin: VT 2013

The purpose of this paper is to study how the TV program *Border Security: Australia's Front Line (Gränsbevakarna Australien)* can be seen to reproduce networks of human and non-human actors. The aim is thus to investigate how boundaries between nations are upheld and how people, as a consequence, are discursively categorized and what preconditions this create for people's identity- and meaning-making practices.

The theoretical and methodical framework is built upon Bruno Latour's work on Actor-Network-Theory, and discourse analysis inspired by Michel Foucault. The empirical material consists of two episodes of the TV program. These are analyzed together with materials in the form of internet articles and relevant previous studies on the subject.

From the material networks of human and non-human actors appears, which is shown to have an important role in how the borderland is upheld and reproduced. It also shows how people, in power relations, adopt or become assigned different subject positions, which are linked to how a specific conception of national identity and a nation based worldview are discursively negotiated, defined and reproduced.

Keywords: Actor-Network-Theory, network, human, non-human, actor, discourse analysis, categorization, meaning-making, subject position, power relations, TV program, Border Security, borderland, boundaries, negotiation, reproduce, conception, national identity, nation.

”We joined Europe to have free movement of goods... I did not join Europe to have free movement of terrorists, criminals, drugs, plant and animal diseases and rabies and illegal immigrants.”

Margret Thatcher¹

¹ Intervju i *Daily Mail*, 18 maj 1989, citerad i Morely 2000, 226.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Teori och metod	2
1.2.1 Aktör-Nätverks-Teori	3
1.2.2 Diskursanalys	5
1.2.3 En kombinerad verktygslåda	7
1.3 Syfte och frågeställning	8
1.4 Material, urval och avgränsning	8
1.5 Tidigare forskning	9
1.6 Gränsbevakarna Australien	11
2 Hur gränsbevakning görs	15
2.1 Att resa till Australien — deklarationskort, mat och visum	15
2.2 I det gömda — droger, drogsvabb och röntgenmaskiner	18
2.3 Passet — en bok med många sidor	22
3 Vad händer i gränslandet?	27
3.1 Det nationella som en diskursiv konstruktion	27
3.1.1 Ett samhälle, en natur?	28
3.1.2 ”Sometimes it’s cultural” — Ett land en befolkning	30
3.1.3 Gränsbevakning — ett pågående krig?	31
3.1.4 ”Den Andra” som potentiellt kriminell	33
3.2 Att tänka utanför (svarta)lådan?	37
4 Avslutande diskussion	40
Referenser	44
Otryckta källor	44
Tryckta källor	47
Bilagor	49

1 Inledning

1.1 Introduktion

Gränsbevakarna Australien. Hård men rättvis bevakning av Australiens gränser. I denna actionfyllda dokumentärserie får vi följa expertteamet som på flygplatser och kustrensor bevakar Australiens gränser. Varje dag arbetar de med att skydda landet från illegala invandrare, potentiella terrorister, farliga sjukdomar och droghandel. Men jobbet handlar också om att ta hand om vilsna turister, folk som tappat bort sitt bagage eller som bara behöver hjälp i största allmänhet. (kanalnio.se, 2013).

Gränsbevakning verkar vara ett populärt ämne på TV-tablån just nu. Kanal 9 har visat flera olika program med inriktning på just detta: *Gränsbevakarna UK* (2010-), *Gränsbevakarna Nya Zeeland* (2008-) och *Gränsbevakarna USA* (2009-2009) som har visats på både Kanal 9 och på Kanal 5 (se.timefor.tv, 2013, kanalnio.se, 2013, kanal5.se, 2013). För tillfället visas ”originalprogrammet” *Gränsbevakarna Australien* (2004-) regelbundet på Kanal 9 (kanalnio.se, 2013).

Det finns alltså onekligen ett intresse för den här sortens program, vilket i sin tur har väckt mitt intresse att undersöka det sistnämnda programmet lite närmare. Hur kommer det sig att det finns ett behov att dokumentera, visa upp och titta på en: ”*Hård men rättvis bevakning av Australiens gränser*”(ibid)? Hur bedöms vad som är rättvist? Varför behöver landet skyddas, samt mot vem och vad? Varför visas alla dessa program i Sverige?

Margret Thatcher-citatet från första sidan ekar fortfarande i dagens politiska samhälle och skulle kunna tolkas som ett uttryck för en ambivalens som råder angående nationell identitet i dagens globaliserade samhälle. David Morley² (2000, 204ff) menar att, å ena sidan har det globala flödet av människor, information, handel och investeringar över nationsgränserna, medfört ett öppnare och mer ”gränslöst” samhälle, med en ökning av multikulturella, hybrida identiteter: *hybridisering*. Å andra sidan har detta medfört en oro inför att detta hotar föreställningen om nationalstaten som en kulturellt homogen enhet, där olikhet bör assimileras, förstöras eller avgränsas (ibid).

Avgränsningar av sociala grupper kan göras på många olika sätt. Kategoriseringar av människor ses inom *diskursanalysen* som ett sätt att ge sig själv eller någon annan en *identitet*, vilket i sin tur är att tala om vad man inte är, att *diskursivt* staka ut *gränser* för det tänkbara, ett sätt att *positionera* sig själv från ”De Andra” (Börjesson & Palmblad (red.) 2007/2010, 8). Kulturteoretikern Stuart Hall problematiserar detta genom att påpeka att människor kan tillhöra flera olika världar, tala mer än ett språk och så att säga tala från ”mitten mellan” olika kulturella identiteter och därmed: ”*always*

² Morley är professor i media och kommunikationsvetenskap. Hans forskning berör också ämnena geografi och kulturstudier.

unsettling the assumption of one culture from the perspective of another” (Hall 1995, citerad i Morley 2000, 207). Hall menar att dikotoma motsättningar (till exempel vi och dem) därmed aldrig blir fullbordade då meningsskapande aldrig är något fixerat eller fulländat, utan hela tiden förskjuts och förändras (Hall 1990/2011, 236).

TV-programmet *Gränsbevakarna Australien* är således intressant för en *kulturstudieanalys* eftersom det säger något om hur gränser mellan olika nationer upprätthålls, till exempel vilka föreställningar som verkar för eller emot att fixera denna förstådda stabilitet.³ Detta säger också i sin tur något om hur människor särskiljs och *kategoriserar* efter vilken del av världen och vilket land de är födda i, vilket dessutom skulle kunna beröra föreställningar om intersektionellt sammanlänkade kategorier så som till exempel nationalitet, kön, klass och etnicitet.

1.2 Teori och metod

Alla som någon gång har rest med flyg har med all säkerhet fått erfara innebörden och vikten av olika sorters materialiteter, till exempel: pass, visum, eller som i fallet med Australien — så kallade deklaraionskort, där resenärer bland annat deklarerar att de har eller inte har med sig några av nämnda produkter eller föremål. Att studera förhållandet mellan objekt och människor är centralt inom Aktör-Nätverks-Teori (ANT). För att på ett fruktbart sätt kunna inkludera materialitet i denna studie kommer jag därför att använda mig av teoretiska verktyg hämtade från ANT. För att analysera hur människor kategoriserar, samt hur detta skulle kunna kopplas till förutsättningar för människors menings- och identitetsskapande praktiker ämnar jag använda mig av diskursanalys som metod.

Liksom inom ANT, är teori och metod inom diskursanalys sammanlänkade. Detta innebär att, även om jag huvudsakligen är ute efter att ta fasta på de metodiska riktlinjerna för hur jag ska gripa mig an mitt forskningsämne, ändå behöver skriva under på några grundläggande ontologiska och epistemologiska premisser (Winther Jörgensen & Phillips 1999/2011, 10). Jag kommer därför att redogöra för dessa, samt hur jag har tänkt att använda mig av diskursanalys som metod, under rubriken ”Diskursanalys”. Vad gäller lämpligheten i att kombinera ANT med diskursanalys anser jag att dessa kan komplettera varandra väldigt bra, samt att en mångperspektivistisk utgångspunkt också kommer att vara fruktbar för min studie. Jag kommer inledningsvis redogöra för hur jag har tänkt använda mig av ovan nämnda teori(er) och metod(er), för att sedan i slutet av det här kapitlet söka sammanföra dessa, samt tydliggöra min begreppsapparat.

³ Benedict Anderson (1983/2006, 6), professor i internationella studier, benämner till exempel i sin bok *Imagined Communities* nationen som en ”imaginär gemenskap”.

Utifrån utformningen av mitt syfte och min frågeställning har jag också valt att placera denna del efter teori- och metodkapitlet, detta med hopp om att göra det mer tydligt och begripligt för läsaren.

1.2.1 Aktör-Nätverks-Teori

ANT har beskrivits som materialitetens semiotik och har influerat forskare inom många olika discipliner, bland annat inom: teknikstudier, kulturgeografi och etnologi (Hultman 2005, 379 & Saltzman 2008, 7f)⁴. Dess främsta företrädare är den franske sociologen, filosofen och antropologen Bruno Latour, samt sociologerna Michel Callon och John Law (Saltzman 2008, 7). Jag har i min studie inspirerats av böckerna: *Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi* (1998), *We Have Never Been Modern* (1991/1993), och *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory* (2005/2007) samt artiklarna *Visualisation and Cognition: Drawing Things Together* (1986) och *Where Are the Missing Masses? The Sociology of a Few Mundane Artifacts* (1992). Samtliga skrivna av Latour.⁵

Jag ansluter mig till den inom ANT grundläggande kritiken av många av de grundvalar som modernitetsprojektet vilar på, till exempel den förståelse och de representationer av världen som grundar sig på ett uppdelande av dikotoma kategorier: mikro/makro, vi/dem, materiellt/immateriellt och natur/kultur. Skillnaden mellan till exempel mikro-aktörer och makro-aktörer är således inte *naturgivna*, utan att de skapas i *relationer*, som orsakas av *maktförhållanden* och *nätverkskonstruktioner* (Latour 1991/1993, 3ff, Latour & Callon 1981/1998, 13ff). Latour (1991/1993, 10) menar därmed att ”*vi aldrig har varit moderna*” eftersom det moderna projektet att dela upp världen i binära kategorier har förbisett att fragmentering och uppdelning alltid har funnits, samt att världen i själva verket alltid har varit full av *hybrida* nätverk.

Från ett ANT-perspektiv betraktas således samhälle och kultur som *nätverk* vilka *performativt*⁶ måste göras, där såväl mänskliga som icke- mänskliga aktörer samverkar (Latour & Callon 1981/1998, 14, Latour 1986/1998, 49ff, Latour 2005/2007, 64ff). För att kunna studera samhället krävs således en utgångspunkt som inte gör någon fundamental åtskillnad mellan föremål och sociala relationer, utan som istället utgår ifrån att samhället hålls ihop av *kedjor* som *förbinder* människor och föremål (Latour 1998/1992, 145ff & Latour & Callon 1998/1981, 21).

⁴ Katarina Saltzman (2008) är tillsammans med Eva Knuts medförfattare och redaktör för antologin *Nätverksetnologi*, där olika etnologer redogör för hur de i deras forskning har använd sig av och tänkt kring ANT.

⁵ Förutom en artikel i *Artefaktens återkomst*, som är skriven av Latour och Callon.

⁶ Det vill säga att till exempel ett samhälle inte ses som något naturgivet, utan som hela tiden måste återskapas och reproduceras genom olika handlingar.

Nätverk kan också vara mer eller mindre stabila och detta beror inte bara på mänskliga aktörers sociala samspel, utan också på hållbarheten hos de sammanlänkade materialiteterna⁷ (Latour & Callon 1981/1998, 18f). Föreningar av mänskliga och olika icke-mänskliga aktörer kan på så vis göra att föreställningar ordnas på ett sätt så att de inte längre behöver tas under omprövning, de blir så kallade *svarta lådor*, samt att: ”*Ju fler element man kan placera i svarta lådor — tänkesätt, sedvanor, krafter och föremål — desto bredare blir den konstruktion man kan uppföra*” (ibid, 19).⁸ Ett sätt som ett budskap i en materialitet kan bli mer hållbart kan också vara genom så kallade *inskriftioner*, till exempel ett fotografi, en text eller ett diagram på ett papper (Latour 1986, 13)⁹ Även om svarta lådor kan verka stabila och stängda är de emellertid aldrig det, utan det pågår hela tiden en kamp om att stänga otäta lådor. Aktörer med många svarta lådor behöver dock inte kämpa med lika stor intensitet (ibid).

Därmed blir det intressant att studera själva processerna som möjliggör för skillnaderna mellan vad som förblir öppet för omprövning och vad som kan placeras in i svarta lådor (Latour & Callon 1981/1998, 20). Dessa processer kan också kopplas till begreppet *makt*, där makt inte ses som något fast utan som något kopplat till handlingar, vilket gör det till något som skapas i relationen mellan olika aktörer (Latour 1986/1998, 44 jfr också Foucault 1975-1976/2008, 31). Med detta menas att aktörer alltid kan handla på många olika sätt, exempelvis, något förenklat: välja att lyda en order eller inte. Makt är på så vis förbundet med en ständigt pågående *översättningsprocess* mellan olika aktörer, där själva *symbolen* (till exempel en order) ideligen förändras när den går från en person till nästa (Latour 1986/1998, 44). En exakt *överföring* av en symbol till ett stort antal människor är därför sällsynt och därmed något som behöver förklaras (ibid, 44f).

Här föreligger således en ingång till att fråga sig varför kategoriseringar, trots att de är skapade i relationer, ändå kan förefalla så stabila? Ur ovan nämnda resonemang skulle då mänskliga aktörer i *Gränsbevakarna Australien* kunna anses bilda stabila nätverk tillsammans med icke-mänskliga aktörer, så som till exempel pass, visum, deklarationskort eller varför inte själva landsgränserna i

⁷ Tanken är således att stabilitet i det här fallet inte bara är beroende av sociala förbindelser mellan endast mänskliga aktörer utan också genom att värva varaktiga materialiteter få: ”förbindelser att fungera som *varar längre än de interaktioner som skapade dem*” (Latour 1981/1998, 18, original kursivering).

⁸ Jag ansluter mig här till Latour:s (2005/2007) resonemang där han betonar att: ”*An actor-network is what is made to act by a large star-shaped web of mediators flowing in and out of it. It is made to exist by its many ties: attachments are first, actors are second*” (ibid, 217). Således anser jag att ordet ”aktör” är adekvat så länge som det analyseras inom nätverk av föreningar som gör att den kan ”agera” (ibid).

⁹ På så vis blir det intressant att studera på vilket sätt saker transformeras till inskriftioner, till exempel hur regler angående vilka produkter en resenär får och inte får ta med sig i sitt bagage genom deklarationskortet har transformerats till ett papper (jfr Latour (1986, 3f). Jag väljer här också att inte använda mig av Latours andra begrepp som är knutna till inskriftionsbegreppet, till exempel ”re-skriftion” och ”prescription” (Latour 1992 157ff).

sig? Om och i så fall hur skulle dessa gränsdragningar kunna sägas innehålla en eller flera så kallade svarta lådor?

Likaså, i och med ovan nämnda resonemang om maktrelationer, finner jag det även intressant att studera hur aktörernas motstånd, så kallade *antiprogram*, till betydelsen av symboler kan se ut (Latour 1992/1998, 145ff). Finns det till exempel tillfällen i *Gränsbevakarna Australien* där resenärerna inte ”gör” som gränsbevakarna vill och hur kan detta kopplas till hur nätverken konstrueras?

1.2.2 Diskursanalys

Diskursanalys kan göras på flera olika sätt och med fler olika utgångspunkter, men gemensamt för alla olika förhållningssätt är den kvalitativa ansatsen, således: analyser av diskursers konstituerande och fokuseringen på Hur-frågor snarare än att försöka hitta något tydligt essentiellt svar (Börjesson & Palmblad (red.) 2007/2010, 15f). Jag har i detta kapitlet valt att sammanföra några olika resonemang och begrepp från olika diskursanalytiska perspektiv. Framförallt grundar jag mina metodiska val på Winther Jörgensens & Philips bok *Diskursanalys som teori och metod* (1999/2011), därför att jag anser att de sammanfattar och förklarar det diskursanalytiska fältet på ett tydligt sätt. Jag har även använt mig av Börjessons & Palmblads (red.) bok *Diskursanalys i praktiken* (2007/2010) för att få vidare inspiration till hur en konkret diskursanalys kan genomföras. Den diskursanalys som jag kommer att använda mig av har också hämtat inspiration från filosofen och idéhistorikern Michel Foucaults diskursteori (Winther Jörgensen & Phillips 1999/2011, 19). Diskurser kan utifrån Foucault tolkas som gränsdragningar för meningsskapande, som inte bara innefattar vad som sägs eller hur det sägs, utan även finns:

[I]fika mycket i det som man inte säger, eller i det som markeras av åtbörder, attityder, sätt att vara, beteendemönster och rumsliga dispositioner. Diskursen är helheten av de avgränsade och avgränsande betecknanden som passerar genom de sociala relationerna (Foucault 1976/2008, 181).

Diskurser genomsyrar följaktligen allt, inte bara text och tal, utan diskurser är även materiella och innefattar således också materialiteter, till exempel de som återfinns i en gränsbevakningskontroll (jfr Winther Jörgensen & Phillips 1999/2011, 25f).

En viktig utgångspunkt för en diskursanalytisk utgångspunkt är det *socialkonstruktionistiska* förhållningssättet. Detta innebär, för det första en kritisk hållning till självklar kunskap, att det således inte finns någon objektiv sanning. Tvärtom anses verkligheten skapas och göras tillgänglig genom våra kategoriseringar, kunskaper och världsuppfattningar, vilket då inte heller kan anses vara

några ”rena” spegelbilder av verkligheten.¹⁰ För det andra är våra världsbilder ändå alltid historiskt och kulturellt präglade, vilket innebär att våra identiteter och världsbilder alltid kunde ha varit annorlunda och att de kan förändras över tid. För det tredje bidrar diskursivt handlande med att konstruera den sociala världen, till exempel våra identiteter och kunskaper. Detta medför att människor då inte heller anses ha någon på förhand bestämd inre essens som det är forskarens uppgift att hitta och förklara. (Winther Jørgensen & Phillips 1999/2011, 10f & Börjesson & Palmblad (red.) 2007/2010, 16). För det fjärde upprätthålls också diskurserna genom sociala processer, där de både bidrar med att bygga upp gemensamma sanningar om hur världen är beskaffad samt där olika versioner kämpar om att definiera vad som är sant och falskt. För det femte bidrar dessa sanningsanspråk att vissa diskurser kan uppfattas som *naturgivna*¹¹ och andra blir otänkbara, vilket i sin tur även leder till olika förutsättningar för människor handlingsmöjligheter och kan därmed också sägas få konkreta sociala konsekvenser (Winther Jørgensen & Phillips 1999/2011, 10f) En av huvudpoängerna är således att diskurserna är nödvändiga betydelsebärare för vår förståelse av den sociala världen, men att betydelsebärarna aldrig blir helt fastlåsta, utan att det ständigt pågår en *diskursiv kamp* mellan diskurserna för att uppnå *hegemoni* (en bestämd uppfattnings övertag) (ibid, 13).

Ur det här perspektivet blir då utgångspunkten att fråga sig varför det finns utsagor (diskurser) som inom en kontext ändå framstår som reproducerande sanningar (ibid, 19)? Detta gör diskursanalysen till en kritisk forskning, som genom att försöka kartlägga maktrelationer och peka på hur föreställningar reproduceras, på så vis söker kritisera dessa förhållanden och påvisa på möjligheter till social förändring (Winther Jørgensen & Phillips 1999/2011, 8).

Med hjälp av diskursanalys kan jag också närma mig hur jag ska studera människors menings- och identitetsskapande praktiker. Identitet kan ur ett diskursanalytiskt perspektiv analyseras som något som förhandlas i diskursiva processer, vilket gör att en person kan tilldelas eller anta en eller flera identiteter, så kallade *subjektspositioner* (ibid, 48ff). Alla har inte heller tillträde till samma subjektspositioner, utan kan vara begränsade av olika kategorier som till exempel etnicitet, klass och kön (ibid, 63). Vad människor identifierar sig med handlar inte om vilka kategorier som samhället objektivt sett utgörs av utan hur diskurser tillsluter möjligheter för identifikation, exempelvis genom en avgränsning av en imaginär helhet: till exempel en nation (ibid, 46f). Gruppbildningar är således ett sätt att diskursivt *positionera* sig själv från ”De Andra”, detta genom

¹⁰ Mitt val av empiri, teori- och metod samt fokus och resultatet av min analys också ska ses som en subjektiv handling, vilket innebär att mina tolkningar av materialet är en av många andra tolkningsmöjligheter, som således inte ligger närmare någon allmängiltig ”sanning”.

¹¹ Jfr begreppet svarta lådor (Latour & Callon 1981/1998, 19).

att tala om vad man inte är, vilket då också innebär att de skillnader som faktiskt finns inom gruppen, som också skulle kunna ligga till grund för en annan form av gruppbildning ignoreras (ibid, 52). En gruppbildning som till exempel en nation är i enlighet med ovan nämnda resonemang således inte helt fixerad, den är en så kallad *flytande signifikant*, vilket innebär att olika diskurser kämpar om att fylla den med olika innehåll (ibid, 35).

För att fördjupa min studie finner jag även begreppet *diskursordning* användbart (ibid, 134). Detta som ett sätt för att kunna beteckna olika diskurser som kan sägas kämpa inom samma område och som de också på sina egna sätt konkurrerar om att ge innebörd åt.¹² Begreppet är på så vis användbart för min analys eftersom det bland annat kan hjälpa mig att ringa in en grupp diskurser, men också undersöka hur diskursordningens materiella och institutionella förankring samt hur fördelningen av diskurser inom diskursordningen kan sägas se ut (ibid, 135)¹³.

Slutligen finner jag det också intressant att studera vari konfliktlinjerna i så fall ligger mellan där diskurserna inom en diskursordning kämpar mot varandra och var samverkar de med varandra? (ibid, 58f & 135). Fokus för min studie är därför att studera hur *Gränsbevakarna Australien* genom diskursiva kategoriseringar formar subjektpositioner för människor, men också om det och var i så fall förekommer några konfliktlinjer, samt hur detta kan relateras till olika förutsättningar för människors identitets- och meningsskapande praktiker.

1.2.3 En kombinerad verktygslåda

Med begreppet *nätverk* menar jag att samhället *performativt* görs genom *förbindelser* mellan *mänskliga* och *icke-mänskliga aktörer*, vilket också alltid inbegriper olika *maktförhållanden*. Min analys kommer alltså att omfatta både människor och objekt, samt att relationen dem emellan gör att de kan skapa förutsättningar att ”agera”, det vill säga att de blir *aktörer*. När sådana föreningar sätts ihop på ett sätt som gör att de uppfattas som naturgivna och att de på grund av detta inte längre behöver tas under omprövning kallar jag dem för *svarta lådor*. Med *inskriftioner* menar jag både det som fysiskt är inskrivet i en materialitet, till exempel ett fotografi eller en skriven text, men också vilken konsekvens detta kan få för hur betydelsen för materialiteter tolkas (översätts), till exempel kan inskriftionerna i ett pass (fotografi och text) göra att vi förstår att detta är ett pass och vad det ska användas till. *Symbolöverföringen* kan också ske mer eller mindre stabilt, antingen

¹² I ett exempel tar Winther Jörgensen & Phillips upp att en nationell diskurs skulle kunna uppfattas som en diskursordning, eftersom den är institutionellt förankrad och reproduceras till exempel inom medier och inom skolväsendet. Men den existerar också sida vid sida med andra diskursordningar. I skolan lär sig barnen till exempel inte enbart att vara svenska medborgare (Winther Jörgensen & Phillips 1999/2011, 134f).

¹³ ¹³ Därför är det också intressant undersöka vem som har rätten att tala och om vad och till vem (jfr Foucault 1971/1993 7ff).

översättas, vilket alltid inbegriper en förändring av symbolen, eller överförs, vilket inte inbegriper en förändring.

Antiprogram är ett begrepp som jag kopplar ihop med olika aktörers sätt att göra motstånd till andra aktörers handlingsprogram för hur betydelsen av en symbol ska fixeras (jfr begreppet *diskurs*). Att betydelsen aldrig är helt fixerad begreppslogiskt jag genom benämningen *flytande signifikant* och den arena där olika diskurser kämpar om att uppnå *hegemoni* kallar jag för *diskursordning*. En diskursordning kan också ses som att bidra med möjligheter eller begränsningar för hur nätverken skapas och hur de breder ut sig.¹⁴

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att studera hur TV-programmet *Gränsbevakarna Australien* kan anses reproducera *nätverk* av *mänskliga* och *icke-mänskliga aktörer*. Syftet är därmed också att undersöka hur gränsdragningar mellan Australien och andra nationer kan upprätthållas och hur människor på detta sätt *diskursivt kategoriseras* samt vilka förutsättningar detta skapar för människors *identitet- och meningsskapande praktiker*. Detta kommer jag att studera med hjälp av följande frågeställningar:

- * Hur kan *Gränsbevakarna Australien*, genom såväl mänskliga som icke- mänskliga aktörer, förstås som meningsbärande i skapandet- och reproducerandet av olika diskursiva föreställningar rörande gränsdragningar mellan nationers fysiska territorier och då också mellan människor?

För att svara på detta behöver jag undersöka:

- * Hur kan nätverk av mänskliga och icke-mänskliga aktörer i *Gränsbevakarna Australiens* anses vara uppbyggda?
- * Hur kan nätverk(en) kopplas till hur människor diskursivt kategoriseras, samt vilka förutsättningar skapar detta för människors identitet- och meningsskapande praktiker?

1.4 Material, urval och avgränsning

Som jag nämnde inledningsvis finns det en hel uppsjö av ”gränsbevaknings-TV-program” som skulle kunna utgöra mitt empiriska material. Med tanke på mängden material skulle min studie med fördel ha kunnat innefatta flera av dessa program, där jag till exempel skulle haft möjlighet att jämföra om och i så fall på vilket sätt, exempelvis nätverken och diskursiva kategoriseringar i

¹⁴ Jag har här blivit inspirerad av Martin Hultmans (2005), forskare i idé- och samhällsstudier, artikel *Att (be)skriva verkligheten*, där han skisserar möjligheterna på att kombinera just ANT med diskursanalys.

Gränsbevakarna USA (2009-2009) skiljer sig ifrån *Gränsbevakarna Australien* (2004-). Min studie hade också vidare kunnat fördjupats med till exempel djupintervjuer med personer som tittar på programmet eller med etnografiska observationer av en gränsbevakningskontroll. Men på grund av studiens omfång har jag valt att endast fokusera på TV-programmet *Gränsbevakarna Australien*. Detta därför att jag ändå anser att programmet bidrar med tillräckligt mycket fruktbart material för min analys.

Jag kommer att grunda min analys på två avsnitt av TV-programmen från säsongen 2012. Dessa två program är ca 22 minuter långa, de har valts ut genom att söka på ”border security australia 2012” på videodelningshemsidan *youtube.com* och är helt enkelt några av de första som kommer upp vid det aktuella söktillfället (29/1 2013). Mitt empiriska material kommer också att inkludera de materialiteter som jag finner intressanta för analys (se bilaga 3, 4 och 5) och information i form av artiklar och hemsidor som jag har hittat på internet angående gränsbevakning och *Gränsbevakarna Australien*.

Tidsmässigt utgår min studie från september 2012, då jag skrev min första synopsis för uppsatsen och fram till skrivande stund (i mars 2013).

1.5 Tidigare forskning

Min studie kan sättas in i en samhälls- och kulturvetenskaplig tradition i allmänhet och inom den brittiska Cultural Studies-traditionen i synnerhet. Centralt inom kulturstudieanalysen är en bredare syn på *kulturbegreppet*, som här kopplas till människors identitets- och meningsskapande praktiker (jfr Fornäs 2012, 39).

Å ena sidan berör min studie forskning inom media och kommunikationsvetenskap, där jag finner relevans i inledningsvis nämnda David Morleys resonemang om medias roll i hur nationella identiteter konstrueras (2000) i boken *Home Territories: Media, Mobility And Identity* och Ulrika Olaussons (2005) avhandling om det kollektiva meningsskapandet kring politisk identitet, samt hur detta kan kopplas ihop med diskurser i media rörande nationalitet. Men som Olausson (2005) framhåller, styrs inte publiken helt och hållet av mediernas budskap. Jag anknyter mig till denna syn som förutsätter att mottagaren (publiken) är en aktiv meningsskapare, men att antalet alternativa tolkningar kan begränsas av vissa strukturella ramar (Olausson 2005, 38, jfr Hall 1980/2006).

Å andra sidan berör min studie också forskning om gränser och gränsdragningar, där det verkar råda en diskussion om huruvida själva gränsbegreppet ska analyseras utifrån ett ”geografiskt rumsligt” perspektiv eller utifrån en ”sociologiskt icke-fysisk” ansats (Newman 2006, 172f).¹⁵

¹⁵ David Newman är aktiv inom politisk geografisk forskning.

Studier inom kulturstudie-traditionen brukar utgå ifrån den sistnämnda ”sociologiska” ansatsen. Begreppen *gränsmarkör* och *gränsland* kopplas då till identitetsskapande processer: hur olika normer inom en viss kontext diskursivt avgränsas, till exempel för att positionera ett ”vi” och ”dem” (ibid, 176). Min ingång till ovan nämnda forskningsfält är att i likhet med Newman försöka sammanföra det geologiska (fysiska) angreppssättet med det ”sociologiska” (icke-fysiska) perspektivet. Vilket också ringas in väldigt bra av Benedict Andersons, professor i internationella studier, definition av nationell identitet som ”*en förstådd gemenskap*” och nationalstaten som både förstått begränsad och suverän (Anderson, 1983, 6f). En annan relevant forskare som berör detta ämne är socialpsykologen Michael Billig (1995) som i sin bok *Banal Nationalism* använder diskursanalys för att påvisa den nästan osynliga och banala reproduktionen av det nationella. En av de främsta tyngdpunkterna i hans analys är att han belyser att en nationell diskurs inte är begränsad till nationalistiska, högerextrema grupper. Billig (ibid, 93ff) menar istället att vi alla ständigt blir påmind om vår nationella identitet eftersom den ideligen diskursivt ”flaggas” inom exempelvis olika mediakanaler, där till exempel nyheter och vädret ofta använder ett språk som ungår ifrån nationen och det nationella som underförstått (ibid, 116).

Mason Tolerton (2009) använder Aktör-Nätverks-Teori i sin masteruppsats i antropologi om arbetarna vid en gränskontroll på en internationell flygplats på Nya Zeeland. Tolerton (2009) använder teorin för att analysera förhållandet mellan mänskliga och icke-mänskliga aktörer, samt hur denna relation möjliggör för arbetarna att kommunicera med varandra om risker på flygplatsen. Kommunikationen kring eventuella risker anser Tolerton vara ett sätt för arbetarna att forma en yrkesgemenskap. Tolertons studie ligger väldigt nära min egen i både teori- och ämnesval, men skiljer sig på ett par grundläggande punkter. Framförallt har Tolerton, med sin antropologiska utgångspunkt, en annan syn på kulturbegreppet. Kultur blir i hans studie ”a culture”, en kultur som delas mellan arbetarna, i kontrast till min användning av begreppet, där fokus ligger på människors identitets- och meningsskapande praktiker. Tolertons fokus på arbetarnas specifika ”yrkeskultur” gör även att jag finner att han fastnar i ett snävt mikroperspektiv, vilket får konsekvensen att han i sin analys helt saknar ett makroperspektiv, till exempel en diskussion angående hur nätverken skulle kunna vara påverkade av olika diskursordningar samt hur detta skulle kunna kopplas till föreställningar och förutsättningar för människors handlingsmöjligheter och identitetsskapande. Till skillnad från Olausson (2005) och Newman (2006) för Tolerton (2009) överhuvudtaget ingen diskussion alls angående nationalism och behovet att bevaka en nations gränser. Jag anser även att Tolerton inom denna kontext inte tydligt problematiserar riskbegreppet, till exempel vem och vad som utgör en risk och varför? Sålunda anser jag det vara nödvändigt att på ett fält som för det mesta

tas i anspråk av antropologer, sociologer och geografer, att bidra med ytterligare en infallsvinkel i form av en kulturstudieanalys.

1.6 Gränsbevakarna Australien

Gränsbevakarna Australien (2004-) (originaltitel *Border Security: Australia's Front Line*) sänds i flera olika länder, bland annat i Storbritannien, Nederländerna, Nya Zeeland, Danmark samt runt om i Asien, till exempel Hong Kong, Sydkorea och Thailand (Meade, theaustralian.com.au, 2011, zingzing.co.uk, 2013, veronicatv.nl, 2013, tvnz.co.nz, 2013, tv.nu, 2013, australianetwork.com, 2013). Programmet kan också sättas in i en våg av olika dokumentärserier om diverse miljöer och arbetsplatser som har fått ett genomslag de senaste åren, till exempel den brittiska serien *Airline* (2004-2005) som följer arbetet på olika flygbolag (som också har visats i Sverige), eller den svenska serien om ett köpcentrum i *Ullared* (2009-2013) (imdb.com, 2013).

Gränsbevakarna Australiens popularitet har även bidragit till att Australiens tull- och gränsbevakningsmyndigheter har utfört en marknadsundersökning för att undersöka om publiken, genom att titta på programmen, har fått en bättre inställning till gränsbevakningsarbetet. Undersökningen visade att den allmänna responsen från tittarna är att gränsarbetarna gör ett viktigt arbete och att de "*skyddar Australien*" ("*keeps Australia safe*") (Meade, theaustralian.com.au, 2011). Dessutom visade undersökningen att många tittare anser att programmet är realistiskt, relevant, roligt och informativt. Det var till exempel en övervägande del av tittarna som sa att de, på grund av hur behandlingen av resenärer som har med sig "odeklarerad" förbjuden mat porträtteras, nu är mer försiktiga när de fyller i deklaraionskortet. Undersökningen visade således att programmet är ett effektivt utbildningsverktyg, att gränsbevakningsarbetet visas i positiv dager och att programmet även bidrar med en möjlighet till att sända ut ett avskräckande budskap till allmänheten. Undersökningen visade också att programmet är mer populärt bland låginkomsttagare som inte har rest under de senaste åren, än den rikare, resande delen av befolkningen. Det var också de icke-resande grupperna som var mer benägna att tro på att gränsbevakningsmyndigheterna ansvarar för att hindra att "illegala invandrare" kommer in landet (ibid).

Programmet har också fått kritik för att de berörda myndigheterna kan kontrollera hur programmen redigeras och på så vis klippa bort eventuella misstag som begås. Myndigheterna anses, genom att de visar upp en fläckfri verksamhet som till synes genomför en effektiv och rättvis gränsbevakning, därför kunna utnyttja programmet i PR-syfte (Burton, smh.com.au, 2007).

I programmen får publiken alltså följa arbetet av gränsbevakningen vid Australiens gränskontroller. Arbetet innefattar tullverksamhet, immigrationsarbete samt karantän- och

inspektionsarbete. De olika områdena ansvarar för olika verksamheter, där tullarbetet främst porträtteras att handla om att försöka förhindra att droger kommer in i landet. Immigrationsverksamheten brukar vanligtvis röra sig om människor som immigrationsarbetarna misstänker har kommit till Australien för att arbeta illegalt. Karantänverksamheten arbetar främst med att förhindra att förbjuden mat från utlandet, samt att icke inhemska djur- och växtarter kommer in i landet (daff.gov.au, 2012). Detta därför att, förutom att det finns en risk för att icke inhemska arter konkurrerar ut den inhemska faunan, kan de också bära på sjukdomar som kan skada Australiens lantbruk och miljö.¹⁶ Dessa sjukdomar, djur- och växtarter kan också spridas via mat, vilket gör att varje passagerare som reser till Australien måste fylla i ett så kallat deklarationskort. På dessa kort deklarerar de att de har inte har med något av produkterna som står på kortet. Om karantänarbetarna upptäcker att en passagerare, trots att denne har nekat till att ha med sig något i bagaget, ändå har med sig produkter, som till exempel matvaror (förbjudna eller inte), har passageraren enligt australisk lag begått ett brott och kan därmed bli bötfälld. På deklarationskorten måste resenärerna bland annat också ange varifrån de har rest, deras yrke och om de tidigare har blivit dömda för något brott (för mer information se bilaga 3).

Materialiteter som återkommer frekvent är: passagerarnas pass, visum, mat samt olika arbetsrelaterade verktyg, så som till exempel röntgenmaskiner och drogtestningsverktyg (framförallt en så kallad ”svabb”, vilket är en form av testredskap som gnuggas mot olika föremål och som sedan läggs in i en maskin som läser av om det finns några drogs substanser) och en liten drogtestpåse där små mängder materia testas. (Se bilaga 4 och 5 för mer information om visum och pass). Ett avsnitt brukar innehålla tre till fyra olika ”fall” från de olika avdelningarna och under programmets gång klipps det mellan de olika ”fallen”.

1.6 Innehållet i två avsnitt av *Gränsbevakarna Australien*

Jag kommer här kortfattat att redogöra för innehållet i två avsnitt av TV-programmet *Gränsbevakarna Australien*. Jag har valt att namnge dem efter vad som skildras i de aktuella avsnitten. För enkelhetens skull kommer jag hädanefter att referera till avsnitten som ”Avsnitt 1” och ”Avsnitt 2”. (För längre referat av avsnitten se bilaga 1 och 2).

¹⁶ Den ”inhemska faunan” specificeras här som de växt- och djurarter som inte redan har introducerats av människor i Australien (environment.gov.au, 2011 & animalsaustralia.org, 2013).

1.6.1 Avsnitt 1: Statyetter, droger, mat och ”illegala arbetare”

På röntgenbilderna av två statyetter som tillhör en familj som har kommit hem från Filippinerna syns två odefinierbara massor som skulle kunna vara förbjudna produkter. En tullarbetare ”svabbar” statyetterna och provet ger ett positivt utslag för droger.

En familj från Saudiarabien har med sig mat som de inte har deklarerat. Mannen i familjen säger att han inte förstår. En karantänarbetare säger att mannen måste berätta om han inte förstår innan han öppnar väskorna och att han nu har svårt att tro på att mannen verkligen inte visste om att han var tvungen att deklarerera matprodukterna.

Immigrationsarbetare ska utföra ett tillslag på en arbetsplats där de tror att det finns ”illegala arbetare”. Arbetarna ska få deras ”identiteter kontrollerade”. Efter det positiva drogtestet av statyetterna borrar en tullarbetare i en av dem för att söka efter droger, men inget hittas och de lämnas tillbaka familjen. Immigrationsarbetarna ska förhöra två män som kan ha brutit mot kriterierna för deras studentvisum. Ett indiskt pass visas i bild. En tullarbetare berättar att en man som har rest från Nigeria har spenderat två dagar i Dubai, vilket han tycker är märkligt. Tullarbetarna ”svabbar” mannens tillhörigheter och frågar honom varför han har åkt via Dubai när han kunde ha åkt raka vägen till Australien. Immigrationsarbetarna förhör den indiska mannen och frågar varför han inte har studerat på över ett år. Mannen svarar att han har kommit till Australien för välstånd (”wealth”), att han ville tjäna lite pengar och att någon har sagt till honom att ett studentvisum är ett enkelt sätt att komma från Indien till Australien. Immigrationsarbetaren frågar mannen om han kan ge henne några skäl till varför hon inte ska dra in hans visum. Mannen svarar att han har bra kvalifikationer och att han är en bra man, vilket gör att hans visum inte borde dras in.

Karantänarbetaren meddelar den saudiske mannen att han måste betala böter för den odeklarerade maten. Drogtestet från mannen som har rest från Nigeria är negativt. Mannen blir visiterad. Immigrationsarbetarna har nu beslutat att dra in den indiske mannens visum. En immigrationsarbetare berättar att de vid en annan inspektion hittade ytterligare två illegala invandrare (*”illegal non citizens”*).

Tullarbetarna har nu kontrollerat att mannen från Nigeria inte gömmer någonting på utsidan av kroppen, men misstänker att han kanske smugglar droger inuti sin kropp. Tullarbetarna hänvisar mannen till den federala polisen. En text på skärmen meddelar att det i efterhand konstaterades att mannen hade gömt droger inuti sin kropp. (*Border Security: Australias Front Line*, 2012 youtube.com, 2013).

1.6.2 Avsnitt 2: Sjukdom, mat, en bärbar dator och ett brottsregister

Karantänavdelningen misstänker att två australiska medborgare som har anlänt från Kina har med sig odeklarerad mat. Efter att ha tittat på röntgenbilder på väskorna öppnar karantänarbetarna dem och hittar mat. En passagerare från Nya Zeeland ska förhöras av immigrationsarbetare angående sitt brottsregister. En man som är förvirrad och som svettas kraftigt säger att han har kräkts och kanske har blivit förgiftat. Tullarbetarna är oroade att mannens beteende kan bero på att han har gömt droger inuti sin kropp.

Via en tolk säger en man som rest från England till en tullarbetare att han har lånat pengar för att kunna köpa flygbiljetterna men han kan inte ge konkreta svar på varför han har kommit till Australien. Personalen blir därför misstänksamma och vill genomföra en visitering. Den nyzeeländska mannen medger att han tidigare har blivit dömd till fängelse. Immigrationsarbetaren förklarar att mannen, på grund av att hans tidigare fängelsestraff nu riskerar att inte få komma in i landet.

Tullpersonalen hittar ingenting vid visiteringen av den sjuka mannen och de släpper honom. En text på skärmen meddelar att mannens beteende och svettningar berodde på en magsjukdom som han hade fått i Asien. Karantänarbetarna förklarar för kvinnan med maten att även om ingen av maten är förbjuden, så måste hon betala böter eftersom hon inte har deklarerat den (*"failed to declare"*). Kvinnan blir upprörd och går iväg. Immigrationsarbetaren förklarar för den nyzeeländska mannen att han på grund av sin kriminella bakgrund inte får komma in i landet.

Kvinnan med maten tycker att böterna är för höga, varpå karantänarbetaren förklarar att det är ett belopp fastslaget av staten och inte ett försäljningspris som är förhandlingsbart. Han säger också till kvinnan att om hon vägrar betala så måste han *"ta det till domstol"* (*"take you to court"*). På en röntgenbild av en bärbar dator som tillhör mannens om han rest från England ser något *"underligt ut"*. Karantänarbetaren förklarar för kvinnan med maten att ju fortare de betalar böterna, ju fortare får de åka därifrån. Kvinnan ändrar sig då och betalar därefter böterna.

En tullarbetare skruvar isär mannens bärbara dator. Inuti datorn hittar de skimmingsutrustning som är till för att råna människor när de ska ta ut pengar i bankomater. Mannen säger att han köpte datorn begagnad och att han inte visste att utrustningen låg i hans dator. Mannen tas till ett förhørsrum dit Australiens federala polis ska komma och prata med honom. En text på skärmen meddelar att mannen blev förhörd av polisen och att hans bärbara datorn blev beslagtagen och förstörd. Det står också att mannen blev hänvisad till immigrationsmyndigheten och skickades tillbaka till Storbritannien samma dag (*Border Security: Australia's Front Line*, 2012 youtube.com, 2013).

2 Hur gränsbevakning görs

You must tell me if you don't understand before I open the bag, not after I open the bag and then I find food and then suddenly you don't understand the card. (Karantänarbetare, "Avsnitt 1", *Gränsbevakarna Australien*, 2012).

2.1 Att resa till Australien — deklarationskort, mat och visum

I *Gränsbevakarna Australien* är berättelser om deklarationskort och dess förhållande till mat av olika sorter ett återkommande tema. Maten kan antingen vara förbjuden eller tillåten, men måste alltid enligt vad som framkommer i programmen ändå deklarerats. Detta beror på att myndigheterna i Australien vill "skydda landet" från sjukdomar och från att "icke-inhemska" växt- och djurarter ska komma in i landet.¹⁷ Gränsdragningen mellan Australien och andra länder gäller alltså inte bara människor, utan även olika materialiteter, samt djur- och växter. Inom nätverket av deklarationskort, karantänarbetare, resenärer, röntgenmaskiner, mat och så vidare fungerar alltså deklarationskortet på samma gång tillåtande och på samma gång begränsande. Symbolöverföringen av inskriptionerna i deklarationskortet tycks dock inte alltid ske lika stabilt och programmet "deklarera produkter i ditt bagage" stöter i *Gränsbevakarna Australien* på ett antal *antiprogram*.

Latour (1992/1998, 145ff) illustrerar så kallade antiprogram genom ett exempel med en hotelldirektör som är trött på att inte få tillbaka nycklarna till hotellrummen efter att gästerna har checkat ut. Hotelldirektören väljer då att sätta upp en skylt som uppmanar gästerna att lämna tillbaka nyckeln vid utcheckningen och sätter även fast en otymplig metallklump på nycklarna. Hotelldirektören försöker på så sätt ändra gästernas beteende till hans fördel (det vill säga få dem att följa handlingsprogrammet "lämna tillbaka nyckeln vid portierdisken"). Om gästerna uppmärksammar skylten och piken med metallklumpen, eller anser det besvärligt att bära med sig den otympliga metallklumpen och därför gör honom till viljes, kan hotelldirektörens försök till maktutövande ses som lyckat. Gästerna kan däremot upptäcka nya användningsområden för metallklumpen, den kan till exempel vara en effektiv flasköppnare eller ett samlarobjekt i form av en ytterst ovanlig nyckelring. Skylten kan även den vara skymd i vissa vinklar, vissa gäster kanske inte förstår språket eller helt enkelt glömmer bort uppmaningen (det vill säga att de kan bemöta hotelldirektörens handlingsprogram med olika *antiprogram*). De uppfattar och följer då inte uppmaningen och resultatet kan bli att de trots allt inte lämnar tillbaka nyckeln. Hotelldirektörens

¹⁷ Olika djurarter (till exempel vilda kaniner, rävar, och råttor) har redan, avsiktligt eller oavsiktligt, introducerats i landet och det pågår nu en debatt om hur stor påverkan dessa djurarter har haft och har på den australiska miljön (animalsaustralia.org, 2013).

försök till maktutövande genom olika materialiteter har då gått förlorad, då hans ursprungliga idé med metallklumpen och skylten har ändrat innebörd (ibid).

2.1.1 ”Penalties apply”¹⁸ — handlingsprogram och antiprogram

Because you have food which is considered a quarantine risk, for failing to declare and not being truthful, you gave me what I believe is a false answer, you said: ”I got nothing to declare” so that you are paying a penalty fine of 220 dollars today. (Karantänarbetare, ”Avsnitt 1”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012).

I ”Avsnitt 1” påträffades en saudisk familj med en mängd matprodukter som enligt citatet ovan ”utgör en karantänrisk”. På grund av denna ”karantänrisk”, likt i Latours (1992/1998, 145ff) exempel med hotelldirektören och hans försök att få gästerna att lämna tillbaka hotellnycklarna, är deklaraionskorten i *Gränsbevakarna Australien* ett sätt för gränsbevakningsmyndigheterna att försöka styra resenärernas beteenden, att de ska ”lyda” det regelverk som satts upp. Men som Latour påpekar: ”No artifact is idiot-proof because any artifact is only a portion of a program of action and of the fight necessary to win against many antiprograms” (Latour 1992, 174). Resenärer kan exempelvis ha svårt att förstå vad som står på kortet (som i det här fallet är skrivet på engelska), eller ha svårt att förstå hur det som står på kortet ska tolkas. Vilket från början verkar vara fallet med den saudiska mannen när han som svar på karantänarbetarens fråga varför han kryssat för ”nej” på kortet säger: ”I didn’t know what it mean for food [...] but maybe confused, sorry!” (”Avsnitt 1”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012).

Lite senare medger han dock att han lite slentrianmässigt brukar fylla i ”nej” när han reser någonstans för första gången. När jag samtalade med en vän om detta berättade hon för mig att hon valde att inte deklarerade sina matvaror när hon reste till Australien, för att: ”Det är så man gör, för att undvika att bli kvar på flygplatsen i flera timmar”. Kvinnan som har rest från Kina i ”Avsnitt 2” blir också anklagad för att har gjort just detta, att hon medvetet har försökt att dölja matprodukter i bagaget. Denna anklagelse bygger på att hon har ett australiskt pass (är australisk medborgare och bor i landet), vilket karantänarbetaren menar är bevis för att kvinnan borde veta hur systemet fungerar.

Vissa passagerare vet alltså att de bryter mot handlingsprogrammet ”deklarerera produkter i ditt bagage” som är inskrivet i deklaraionskorten och andra kanske är mindre medvetna. Poängen är att styrkan i uppmaningen delvis beror på vad som står på deklaraionskortet och delvis vad varje resenär gör med inskriptionerna (Latour 1992/1998, 146). I det här fallet finns det en mängd olika

¹⁸ ”Påföljder gäller”, en skylt som visas i *Gränsbevakarna Australien* (2012).

saker som en resenär kan ”göra” med inskriptionen, det vill säga företa olika antiprogram. Detta har i sin tur förelagt de australiska myndigheterna att införa vad Latour (ibid, 147) kallar ett anti-anti-program, som i det här fallet kan exemplifieras med utfärdandet av en straffavgift i form av böter. Enligt undersökningen som gjordes på uppdrag av tull- och gränsbevakningsmyndigheterna kan också själva TV-programmet *Gränsbevakarna Australien* sägas ha en utbildande effekt på publiken, det vill säga att många av de som var med i undersökningen medgav att de nu är mer aktsamma när de fyller i deklaraionskortet (Meade, theaustralian.com.au, 2011). Enligt undersökningen blev publiken alltså mer benägen att följa handlingsprogrammet ”deklarera produkter i ditt bagage”, men detta efter att de har sett vilka konsekvenser som finns av att inte följa programmet. Uppmaningen som efterföljs är nu alltså inte detsamma som den ursprungliga uppmaningen, den har på detta sätt *översatts*, inte överförs (Latour 1992/1998, 147). Latour (ibid, 147f) förklarar detta i sitt exempel genom att påbudet i handlingsprogrammet ”*lämna nyckeln vid portierdisken*” har transformerats till att gästerna inte lämnar tillbaka nycklarna, *utan de blir av med en otymlig klump som är obekvämt att bära med sig*. På samma sätt har påbudet i programmet ”deklarera produkter i ditt bagage” transformerats från att resenärerna deklarerar sina produkter, till att *de slipper betala böter*.

Latour menar på så vis att: ”*Talarens program blir mer komplicerat i takt med att de svarar på lyssnarens antiprogram*” (ibid, 147). Till exempel vägrar kvinnan i ”Avsnitt 2” först att betala böterna (antiprogram) vilket i sin tur gör att karantänarbetaren hotar med att ”*ta det till domstol*” (anti-anti-program). Kvinnan verkar inte avskräckas av detta och fortsätter att motsätta sig bötessumman (anti-anti-programmet har ingen inverkar på antiprogrammet). Karantänarbetaren svarar då men ännu en påföljd (ännu ett anti-anti-program): kvinnan får inte lämna flygplatsen innan hon har betalat böterna, vilket till slut leder till att kvinnan går med på att betala böterna. Detta illustrerar således att det är först när de flesta av antiprogrammen har hindrats som påbudet blir mer förutsebart (ibid). Gränsbevakarna har inte makt över resenärerna, utan makten cirkulerar i relationerna mellan gränsbevakarna och resenärerna. Där gränsbevakarna, å ena sidan, eftersträvar en större kontroll över resenärernas beteenden och där resenärerna, å andra sidan, kämpar emot att bli kontrollerade genom att inte alltid följa gränsbevakarnas uppmaningar.

Ett annat antiprogram som förekommer i *Gränsbevakarna Australien* är till exempel den indiska mannens användande av ett studentvisum för att kunna komma in i landet. Den ursprungliga idén med studentvisumet är att tillåta människor att få komma till Australien för att studera, men också för att hindra dem från att arbeta i landet — åter igen, tillåter och begränsar. Precis som i Latours (ibid) exempel med metallklumpen har den indiska mannen här sett en annan användning av materialiteten, den erbjuder en väg in i landet och kan så länge inte myndigheterna upptäcker att

han arbetar, fungera som ett sätt att legitimera hans vistelse i landet. Den ursprungliga idén med studentvisumet har också här på så vis ändrat innebörd. Som svar på detta antiprogram genomför därför gränsbevakningsmyndigheterna anti-anti-programmet ”leta upp ‘illegala’ arbetare” och skapar därmed också möjligheter för att nätverket kan breda ut sig utanför själva gränslandet (flygplatsterminalen).

Samspelet mellan mänskliga och icke-mänskliga aktörer kan med ovanstående resonemang illustrera det som Latour (1992, 168) belyser genom att förklara att ett föremål, en ”artefakt” alltid är inskriven med motsägelsefulla specifikationer, det vill säga att artefakter blir intressanta först när möjligheter för omprövningar (antiprogram) görs synliga. Att enbart studera artefakterna i sig menar Latour är som att: ”[W]atching half the court during a tennis game; it appears as so many meaningless moves” (Latour 1992, 168).

Vidare finns det även andra sätt att urskilja föreningar av mänskliga och icke-mänskliga aktörer i *Gränsbevakarna Australien*. Framförallt verkar dessa vara knutna till resenärernas olika försök till att lura gränsbevakarna genom att gömma olika olagliga produkter, till exempel droger.

2.2 I det gömda — droger, drogsvabb och röntgenmaskiner

Walls are a nice invention, but if there were no holes in them there would be no way to get in or out— they would be mausoleums or tombs. The problem is that if you make holes in the walls, anything and anyone can get in and out (cows, visitors, dust, rats, noise... [...]) So architects invented this hybrid: a wall hole, often called a *door*. (Latour 1992, 154, original kursivering).

Citatet ovan är hämtat från artikeln *Where Are the Missing Masses? The Sociology of a Few Mundane Artifacts* (1992), där Latour diskuterar hur relationen mellan föremålen — ”dörren” och ”gångjärnet” samt en människa — ”portvakten” kan se ut. Portvakten har satts ut för att lösa problemet med att människor inte alltid kommer ihåg att stänga dörren, det vill säga att dörren inte fungerar som den hybrid den är tänkt att fungera som — hålet förblir ett hål och släpper in ovälkomna gäster. För att sedermera lösa problemet med den mänskliga faktorn, att portvakten kanske inte alltid är närvarande, beskriver Latour (ibid, 154f) den mekaniska dörröppnaren som en teknisk lösning som har delegerats arbetet med att lösa ”vägghåls-problemet” och på så vis säkerställa att dörren ska fungera både som en vägg och som ett hål. Men skaparna av en teknisk artefakt, som exempelvis en dörröppnare, har aldrig full kontroll över hur den kommer att fungera. Den kan, som alla tekniska föremål gå sönder och den kan till exempel också stänga dörren för fort

så att personen som försöker gå in genom dörren blir slagen i ansiktet. En ”okvalificerad” artefakt förutsätter därmed alltid en skicklig mänsklig användare (ibid, 157).

I *Gränsbevakarna Australien* fungerar gränsen ungefär som i Latours exempel: som en dörr i en vägg. Den ska släppa in och den ska stänga ute. För att lösa problemet med att släppa igenom resenärernas bagage (och kroppar) men samtidigt hindra att olagliga materialiteter, så som till exempel droger, mat och andra föremål släpps in, har gränsbevakarna delegerat en del av arbetet till olika tekniska lösningar, till exempel röntgenmaskiner, drogsvabbar och drogtestningspåsar. Men likt i Latours exempel är dessa aldrig helt i gränsbevakarnas, de mänskliga aktörernas, kontroll. I ”Avsnitt 1” visar till exempel röntgenbilderna av statyetterna att det ser ut att finnas något gömt inuti dem och drogsvabb-provet konfirmerar detta genom att ge ett positivt utslag för droger. Men när tullarbetarna borrar i statyetterna och testar innehållet i en drogtestpåse visar det sig att innehållet trots allt inte består av droger.

Det visar sig att de tekniska artefakterna som gränsarbetarna har till sitt förfogande inte alltid kvalificerat utför de uppgifter de har delegerats. Ytterligare ett exempel är när drogsvabb-provet från bagaget som tillhör mannen som rest via Dubai, inte ett ger positivt utslag för droger, trots att mannen faktiskt gömmer droger. Här är det tullarbetarnas fortsatta misstankar om mannen som gör att de senare kan konstatera att han har gömt droger inuti sin kropp. Här visas således flera olika förbindelser mellan de tekniska artefakterna och de mänskliga aktörerna inom nätverket. För det första handlar det om hur röntgenbilderna tolkas. Latour poängterar att:

We must admit that when talking of images and print it is easy to shift from the most powerful explanation to one that is trivial and reveals only marginal aspects of the phenomena for which we want to account. Diagrams, lists, formulae, archives, engineering drawings, files, equations, dictionaries, collections and so on, depending on the way they are put into focus, may explain almost everything or almost nothing. (Latour 1986, 4).

Den tekniska artefakten röntgenmaskinen är alltså beroende av en mänsklig användare som kan tolka bilderna som den producerar (röntgenmaskinen kan här ses som inskriptioner i form av röntgenbilder som en tullarbetare måste översätta genom att tolka dem). Ett exempel på detta är när tullarbetarna i ”Avsnitt 2” utifrån röntgenbilden på den bärbara datorn som tillhör mannen som har rest från England, kan utläsa att datorn innehåller några underliga komponenter, som sedermera visar sig vara delar till en skinningsutrustning. Ett annat exempel är när karantänarbetaren ifrån samma avsnitt säger: ”*This bag just came through the x-ray. As you can see off the image there is a lot of organic matter in that bag [...]*” (”Avsnitt 2”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Röntgenbilden visas i bild samtidigt som karantänarbetaren säger detta. Här pratar han också direkt

till tittaren: "As you can see", för att förtydliga att det han säger är korrekt, vilket jag som tittare tolkar som sant, trots att jag med mitt otränade öga, utifrån den snabba bildsekvensen, inte kan uppfatta vad som är organiskt eller inte.

Berättarrösten i "Avsnitt 1" använder också samma övertygande språk när han, i fallet med statyetterna från Filippinerna säger: "The x-ray clearly shows two unidentified masses inside the statues that could possibly be prohibited items" ("Avsnitt 1", *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Även i det här fallet visas röntgenbilden upp för tittaren, men till skillnad från karantänfallet ovan, så kan jag som tittare här identifiera två massor inuti statyetterna. Vidare visar det sig dock att drogsvabb-provet av statyetterna inte är helt tillförlitligt, vilket gör att tullarbetarna måste styrka dess utslag genom att ytterligare undersöka dem med hjälp av en bormaskin och en drogstestpåse, det vill säga att nätverket utökas med fler icke-mänskliga aktörer.

Inom nätverket av gränsarbetare, röntgenmaskiner, drogsvabbar, resenärer, droger, mat, och så vidare, har alltså de tekniska lösningarna delegerats en del av arbetet med att upptäcka olagliga materialiteter. Men för att nätverket ska fungera stabilt, krävs det dock att dessa tekniska lösningar fungerar tillförlitligt, vilket i sin tur är beroende av gränsbevakarnas skicklighet att tolka de inskriptioner, (röntgenbilder och drogsvabb-prover) som artefakterna bidrar med. Som Mason Tolerton (2009) i sin studie "*Working at the border: Risk and Interagency Communication At an International Airport*" poängterar:

The x-ray is limited in the respect that it can indicate that there are no native birds in a bag, but it cannot indicate if the books in the bag are entitled "smuggling native reptiles on your body for dummies", which a human searcher could determine as indicative of risk. (Tolerton 2009, 78).

Men relationen mellan de tekniska artefakterna gränsbevakarna är inte helt beroende av gränsbevakarnas skicklighet. Utan röntgenmaskinerna hade gränsbevakarna från början inte kunnat se dolda materialiteter, utan drogsvabb-provet hade de inte kunnat upptäcka substanser som de inte kan se med blotta ögat och på vis skapa misstankar om att resenärerna har med sig olagliga substanser, samt utan drogstestpåsen hade de inte kunnat bekräfta om en substans faktiskt innehåller droger eller inte. Stabiliteten i nätverket beror alltså på att gränsarbetarna och de tekniska lösningarna arbetar i en kedja, en slags allians med varandra, där den ena är lika beroende av den andra:

The distinctions between humans and nonhumans, embodied or disembodied skills, impersonation or "machination," are less interesting than [sic] the complete chain along which competences and actions are distributed (Latour 1992, 165).

Detta är något som Mason Tolerton (2009) också belyser i sin studie och han kopplar i sin analys även ihop denna allians som ett sätt för gränsbevakarna att bedöma risk för att skapa en viss nivå av säkerhet inom nätverket (ibid, 77f). Men på vilka andra sätt kan den tekniska artefakterna analyseras i förhållande till de mänskliga aktörerna?

2.2.1 Avskräckande hjälpmedel?

Förekomsten av, på de sätt de används och visas att de används, kan de tekniska artefakterna även ses som ett sätt för gränsmyndigheterna att avskräcka resenärerna mot att bryta mot de regler som satts upp av dem. De tekniska artefakterna som gränsarbetarna i *Gränsbevakarna Australien* har till sitt förfogande kan därmed också kopplas till deras försök att disciplinera resenärerna, det vill säga likt i ovan nämnda resonemang med program och antiprogram, försöka påverka och kontrollera deras beteende. Latour (1992, 157) menar att vi genom materialiteter också kan delegera värderingar, plikter och etik, vilket i sin tur kan göra att människor beter sig på ett mer ”moraliskt” sätt.

Latour (ibid, 166) använder sig av exemplet med vägbulor som han kallar för ”sovande poliser” för att belysa hur materialiteter påverkar människors beteende. En vägbula gör att en förare måste sakta ner farten för att inte bilen ska gå sönder. Materialiteter kan alltså på så vis få människor att bedriva en slags självkontroll. En gränskontroll skulle till exempel kunna liknas vid en vägbula: ett hinder som saktar ner eller hindrar rörelsen för människor och föremål mellan den ena och andra sidan. Alliansen mellan de tekniska artefakterna och gränsbevakarna vid gränskontrollen ger också ett uttryck för ett budskap om att ”du”, resenären, inte borde försöka bryta mot reglerna för att ”vi”, gränsbevakarna, har hjälpmedel som kan avslöja ”dig”.

När jag själv har rest och passerat gränskontroller har jag känt denna disciplinerande känsla, som att jag har gjort något fel, fastän jag är säker på att jag inte försöker smuggla droger eller något annat olagligt över gränsen. Bara tanken på gränsbevakarnas ständiga övervakning, deras tillgång till röntgenmaskiner, att de har rätt att visitera min kropp och att de har hundar som kan sniffa rätt på olagliga substanser, gör att i alla fall jag har känt en avskräckande känsla mot att ens försöka bryta mot någon av de lagar och regler som verkar i gränslandet. Tolerton (2009, 121) menar att de tekniska artefakterna också gör att resenärerna känner sig tvungna att avslöja uppgifter om sig själva för gränsbevakarna som de aldrig annars skulle göra, vilket han i sin tur menar bidrar till att flygplatsen blir ett slags ”biktutrymme”.

Men som Tolerton (ibid, 120) belyser och som jag tidigare har illustrerat behöver resenärer (likt i Latours exempel med dörren) påminnas (av gränsbevakarna) om att ”stänga dörren”, att de

avsiktligt eller oavsiktligt kommer att bryta mot gränsreglerna. Inom nätverket kan således de tekniska artefakterna därmed också anses ha delegerats uppgiften att disciplinera resenärerna redan innan de ska gå igenom gränsbevakningskontrollen.

Men hur avskräckande är egentligen de tekniska artefakterna? I *Gränsbevakarna Australien* visas flera fall där människor på ett eller annat sätt inte låter sig avskräckas, utan istället försöker kringgå gränsbevakarnas och de tekniska artefakternas övervakning. Ett exempel är mannen som har rest från Nigeria i ”Avsnitt 1” och som blir påkommen med att försöka smugla droger inuti sin kropp. Han har inte blivit avskräckt av vare sig övervakningen eller av vad som visas i själva TV-programmet *Gränsbevakarna Australien*, då han till och med säger att: ”I like to watch this show on TV” (”Avsnitt 1”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Detta skulle kunna ses som ytterligare ett exempel på att makt inte är någonting som en aktör (till exempel gränsbevakarna) har, utan att den förhandlas i relationer mellan olika aktörer. Det vill säga att även om de australiska myndigheterna, via gränsbevakarna och de tekniska artefakterna avskräcker en till stor del av de resenärer och immigranter som passerar gränsbevakningen från att till exempel försöka smugla droger över gränsen, så kommer de aldrig att kunna göra det helt vattentätt. Vilket återigen (likt Latours exempel med hotelldirektören) exemplifierar att ett maktutövande är beroende av att någon lyder de disciplinerande direktiven som en, eller flera aktören försöker implementera.

En annan materialitet som länkar ihop aktörer i *Gränsbevakarna Australien* är det lilla, men dock så betydelsefulla *passet*.

2.3 Passet — en bok med många sidor

No more Krakozhia. Ok? New government. Revolution! You understand? So all the flights in and out of your country have been suspended indefinitely. And the new government has sealed all the borders, which means that your passport and visa are no longer valid, so currently you're a citizen of nowhere. (*The Terminal*, 2004).

Citatet ovan är hämtat från filmen *The Terminal* (2004), där Tom Hanks spelar en man, som i och med ett utbrott av ett inbördeskrig i hans (fiktiva) hemland, får sitt pass ogiltigförklarat. Detta innebär i sin tur att mannen inte heller får komma in i USA (dit han har rest), men kan inte heller resa hem. Han är så att säga fången i gränslandet flygplatsterminalen.

Även om filmen är en fiktiv berättelse finner jag den ändå intressant i förhållande till *Gränsbevakarna Australien*. I filmen illustreras att passet, liksom i *Gränsbevakarna Australien*, är både en av orsakerna till fångenskap och en av nycklarna till frihet.

I *Gränsbevakarna Australien* är passet en återkommande materialitet — det visas bland annat vid olika passkontroller på flygplatserna och vid olika immigrationsärenden som ska reda utifall resenärer och immigranter får komma in eller stanna i landet. Passet, om det är giltigt (och av ”rätt” sort) ger en resenär frihet att röra sig mellan olika länder, men är det (av olika anledningar) ogiltigt (och av ”fel” sort) inskränker det istället denna frihet radikalt. Passet, likt i mitt tidigare resonemang angående deklaraionskortn, kan alltså sägas att både begränsa och tillåta människor att röra sig över nationsgränser. Detta gör att passet inom gränsnätverket har ett aktivt agerande som skapar konsekvenser för människors handlingsmöjligheter. Vilket också är ett tydligt exempel på att det är förbindelsen mellan föremål och människor som ligger till grund för hur samhället konstrueras (jfr till exempel Latour 1992/1998, 145). Passet skiljer sig dock från deklaraionskortn på ett antal punkter, vilket jag ska beskriva och argumentera för nedan. Men för det första, vad är egentligen ett pass för något?

2.3.1 Ett bevis och en slags handbok?

Passet är först och främst ett sätt att bekräfta en persons identitet. Men hur vet vi det egentligen? Meningen med passet är att en persons identitet bekräftas med hjälp av beskrivningsdata, till exempel utseende (fotografi), namn, kön, födelseplats (ort, eller land, eller kyrkostift), ålder, längd och nuvarande nationalitet. I ett pass har alltså en persons utseende, kön, ålder och så vidare, *transformerats* till *inskriftioner* i en liten bok. Dessa inskriftioner är också tänkta att *överföra symboler*, utan att det förvanskas, från en person till en annan. Passet kan alltså sägas att ha en given uppgift: överföra information om en person till en annan. Inskriftionerna i passet kan på så vis anses vara en form av handbok för att andra ska förstå vem du är, men också ett viktigt bevis för att du är den du utger dig för att vara. Inskriftionerna berättar således dels vad ett pass är, men kan också sägas vara en manual för hur ett pass är tänkt att användas: det är en id-handling som används när du behöver styrka din identitet. Detta kan behövas vid olika tillfällen, till exempel när du ska köpa alkohol, checkar in på ett hotell, eller ska resa utomlands. Passet har dock i det här fallet en specifik uppgift: den är framförallt till för att styrka din identitet vid just utlandsresor.¹⁹ Vid gränskontroller förväntas det även att människor vet vad de ska göra med passet (och ibland försäkras denna förväntning med hjälp av andra materialiteter så som till exempel olika skyltar). Förväntningarna handlar om att människor för det första ska veta att de ska ha det med sig passet vid utlandsresor, när de ska ”ha det redo”, när de ska visa upp det, för vem, och så vidare. Det sker

¹⁹ Främst på grund av att passet är den enda legitimaionsvariant som godkänns som id-handling vid *alla* länders gränskontroller.

alltså en ständig *översättningsprocess* mellan olika aktörer om vad ett pass är för något, vad det är till för, vad beskrivningsdatan i det berättar och hur det ska tolkas och användas. Denna översättningsprocess, till skillnad från de tidigare nämnda deklarationskortet, kan också sägas ske stabilt — vanligtvis utan att symbolöverföringen förvanskas nämnvärt.

Passets utformning kan på så vis sägas vara resultatet av en strävan (av de som konstruerat passet) mot en direkt symbolöverföring, styrd av nationers behov av begränsande åtgärder så som lagstiftning och brottsbekämpning.²⁰ Men styrs också av behovet av tillåtelse i form av målet att skapa förutsättningar för rörlighet och öppenhet för människor över nationsgränser — begränsar och tillåter.

2.3.2 Passets roll i (gräns)nätverket

Som jag nämnde tidigare kan ett pass sägas vara inskrivet med olika möjligheter för mänskliga aktörer, detta beroende på till exempel vilken beskrivningsdata som står i det. Jag minns exempelvis en gång när jag och några vänner skulle resa från Kroatien till Italien då några ryska resenärer blev stoppade av gränskontrollanter innan de skulle kliva på båten som skulle tas oss till Venedig. Det visade sig att, trots att de ryska resenärerna visade upp sina pass, fick de ändå inte resa till Italien, detta som en följd av att Ryssland inte är med i Schengenavtalet.²¹ Deras nationalitet, som gränsarbetarna kunde utläsa från passet, omöjliggjorde för dem att resa till Italien.

På liknande sätt fick inte heller den indiska mannen i ”Avsnitt 1” stanna i Australien för att han kommer ifrån Indien. Detta bekräftades av vad som i programmet benämndes som en *”kontroll av hans identitet”*, vilket vi senare får reda på är en kontroll av mannens pass. Mannens rätt att till få stanna i landet och arbeta får vi också reda på lite senare är avhängigt vilket sorts visum han har. Här illustreras två intressanta föreningar simultant inom nätverket av pass, visum, gränsarbetare, röntgenmaskiner, resenärer, bagage och så vidare. Dels knyts visumet via personen som kontrollerar passet till personen som äger passet. Dels sker kontrollen av personens identitet via en översättning av passets symboler (inskriftioner, beskrivningsdatan) till personen som kontrollerar passet. En persons identitet är alltså den information som står i passet. På så vis *blir personen sitt pass och passet blir personen*. Gränsen mellan materialiteten ”passet” och den mänskliga aktören ”personen” suddas ut. Vikten av denna sammanvävning får också tydliga konsekvenser. Utan pass kan du inte

²⁰ Som i sin tur också styrs av olika politiska och ekonomiska intressen.

²¹ Schengenavtalet är ett avtal inom EU:s lagstiftning som innebär bland annat att de länder som är medlemmar har tagit bort passkontroller mellan sig. Personer som reser från länder utanför Schengen behöver visum för att resa till något land inom Schengenområdet (migrationsinfo.se, 2013). Trots slopningen av passkontrollerna krävs det att resenärer inom Schengenområdet ändå måste ha med sig sitt pass eller ett nationellt id-kort. Detta därför att resenärer fortfarande är skyldiga att kunna styrka sin nationalitet (eu-upplysningen.se, 2013).

bekräfta din identitet, du är ”a citizen of nowhere” eller en ”illegal non citizen” och således ”olaglig”, fast i ett ingenmansland (”nowhere”), utan några som helst lagliga rättigheter (*The Terminal*, 2004 & *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Betydelsen av denna ”person-identitet-pass-person-kedja” illustreras också rätt komiskt i en scen i filmen *The Terminal* (2004). En polisman som arbetar på flygplatsen har bett om att få Tom Hanks karaktärs pass, men Tom Hanks karaktär förstår först inte vad polismannen vill eftersom han inte förstår engelska så bra. Till slut räcker han fram passet till polismannen men vill inte släppa taget vilket resulterar i en dragkamp om det, som slutar med att han motvilligt släpper ifrån sig det (ibid).

2.3.3 En liten svart bok(låda)?

Att ansöka om ett pass kostar också pengar och för att överhuvudtaget få ansöka om det måste du i Sverige även vara svensk medborgare och utan målsman vara över 18 år (polisen.se, 2013).²² Passet har också en begränsad giltighetstid²³, det vill säga det är bara giltigt ett visst antal år och sedan måste ett nytt pass utfärdas. För att kunna ansöka om ett pass måste du således från början ha ett bevis på att du är medborgare i ett land, du måste ha pengar så att du kan betala kostnaden för att ansöka om pass (vilket kan ske många gånger om resorna sker med flera års mellanrum) och du måste ha fyllt 18 år. I svenska pass blir även människor fortfarande kategoriserade i en bestämd könsidentitet (kvinna eller man).²⁴ Men vad händer då om könsidentiteten som står i passet inte överensstämmer med utseendet? Enligt en australisk senator, citerad i DN år 2011 har det varit många fall där personer faktiskt har stoppats i gränskontroller för att deras pass inte överensstämmer med deras utseende (Pratt i dn.se, 2011).

Det finns alltså olika förutsättningar för att, för det första ha möjligheten att kunna införskaffa ett pass (ett bevis på medborgarskap, ålder och klass). För det andra skapar transformationen av beskrivningen av människor till inskriptioner i passet och översättningen av dessa, olika förutsättningar för hur individen blir bemött och för individens handlingsmöjligheter — begränsar eller tillåter.

Enligt Latour (1986, 6) kan också inskriptioner som erbjuder en särskild funktion för att sammanfatta till exempel olika ”intressen” eller ”grupper” också förefalla mer övertygande. Detta därför att vi tror att funktionerna är beroende av konstruktionen av papper, bilder, tryck och så

²² I Sverige kostar det 350 kr för ett vanligt pass och 980 kr för ett provisoriskt pass (polisen.se, 2013).

²³ Fr.o.m. 1 oktober 2005 är ett svenskt pass giltigt i 5 år, innan var det giltigt i 10 år (polisen.se, 2013).

²⁴ Flera länder, bland annat Australien, har nu infört möjligheten till att ha könsidentitet ”X” inskrivet i sitt pass. Detta innebär att könet är ”obestämbart” och har bland annat motiverats med att transpersoner inte ska drabbas av diskriminering (DN.se, 2011).

vidare (ibid). Till exempel att en identitet kan (och ska) bevisas med en liten pappersbok: ett pass. Passet, genom sin förmåga att tillskriva en person identitet (olika subjekspositioner), kan på så vis också anses vara en del i funktionen att diskursivt ringa in, eller tillsluta en ”grupp” (till exempel indier, australier, kvinna, man, ”legala” invandrare, eller ”illegala” invandrare).

I ett pass kan det alltså sägas vara inskrivet en mängd olika föreställningar. Ett annat exempel än det jag tidigare har nämnt är en föreställning om att världen är och bör vara uppdelad i nationer och befolkningar. Denna föreställning kan även knytas till andra fenomen, som till exempel en världskarta, där länderna är utmärkta i olika färger och tydligt avgränsade från varandra (Winther Jörgensen & Phillips 1999/2011, 155). När personerna i *Gränsbevakarna Australien* visar upp sina pass kan de dock inte ”ta med sig” sina hemländer för att visa upp vart de kommer ifrån: ”*De talar nu med många frånvarande saker som presenteras på en och samma gång*” (Latour 1986, 8). Denna närvaro/frånvaro menar Latour (ibid) är möjlig genom en tvåvägs-förbindelse som upprättas genom olika knep, vilket innefattar ett överensstämmande perspektiv (som i det här fallet till exempel skulle kunna vara en gemensam världsbild, det vill säga en värld uppdelad i nationer), projektioner och materialiteter som gör att en översättning kan ske utan korruption. Passets ”styrka” skulle också kunna ligga i att det är mobilt, övertygande, begripligt och kan kombineras med andra materialiteter (till exempel ovan nämnda visum eller världskartor) (jfr Latour 1986, 7).

Inom nätverket av pass, visum, gränsarbetare, röntgenmaskiner, resenärer, bagage, och så vidare, kan passet på så vis sägas utgöra en skärningspunkt som intersektionellt sammansmälter en mängd olika föreställningar, kategoriseringar och handlingsscheman som inte vidare ifrågasätts. Passet kan ur det här perspektivet, på grund av dess utformning, mobilitet, inskriptioner, översättningsförmåga, hållbarhet, funktion och position anses bidra till att *reproducera* och *stabilisera* olika kategoriseringar och handlingsmöjligheter för olika aktörer — det vill säga att ständigt slå ihop sidorna på, (eller att ständigt stänga locket till) en liten svart bok(låda).

3 Vad händer i gränslandet?

These quick reversals prove that the divide between prescientific and scientific culture is merely a border — like that between Tijuana and San Diego. It is enforced arbitrarily by police and bureaucrats, but it does not represent any natural boundary. Useful for teaching, polemics, commencement addresses, these “great divides” do not provide any explanation, but on the contrary are the things to be explained. (Latour, 1986, 2).

3.1 Det nationella som en diskursiv konstruktion

Både Olausson (2005) och Newman (2006) diskuterar gränsdragningar som ett sätt för människor att separera sig ifrån vad de uppfattar som avvikande från deras föreställningar om den sociala världen och:

Ofta leder detta förhållande till olyckliga vardagsresonemang kring ursprung, gränsdragning, ‘obefläckad’ kultur och ‘företradad’ sådan. Som en fond bakom sådana resonemang ligger misstänksamheten gentemot dessa främlingar, vilka man upplever hotar den imaginära gemenskapen. Den moderna nationen antas vara ett harmoniskt kollektiv, en idé som förutsätter en välorganiserad gemensam kultur inom ett politiskt suveränt, skarpt avgränsat område. (Olausson 2005:19f)

Behovet av en gränsbevakning kan alltså sägas böttna i en föreställning om en värld uppdelad i nationer. Men eftersom det nationella är en diskursiv konstruktion stämmer aldrig principen helt in på världen (världen har inte alltid varit uppdelad så och kan därmed ha sett annorlunda ut).

Michael Billig (1995, 61) resonerar, likt i ovanstående citat, att nationalidentiteten grundas i en uppfattning av ”vi, nationen” är unikt förutbestämt, men också en uppfattning om ”dem”, ”utlänningarna”, som ”vi” identifierar som olika från ”oss”. Detta implicerar ett helt sätt att tänka, nämligen att nationen och dess koppling mellan befolkning och hemland tas för given, det blir ”sunt förnuft” (ibid). Men som Latour påpekar i citatet ovan, bidrar dessa stora uppdelningar inte med någon förklaring, utan är tvärtom i själva verket det som behöver förklaras.

David Morley (2000, 2ff) menar att makroprocesser som reproducerar nationella identiteter (till exempel svenskhet) grundläggs i mikroprocesser (till exempel familjen, grannskapet) — mindre enheter som bygger upp större gemenskaper, vilket han menar bäst kan förstås genom att fokusera på den roll som media- och kommunikationstekniker erhåller. Morley (ibid) betonar att media både för in den allmänna världen in i det privata hemmet, men producerar också en enhetlig social erfarenhet — processer som är betydelsefulla för att definiera vem och vad som ”tillhör”, men också vem och vad som inte ”passar in” och som därmed ska exkluderas: *”This social community is*

effectively united by production of a shared sense of reality, which is materially inscribed in the dailiness of newspaper or media broadcast” (Morley 2000, 109).

Inom kontexten *Gränsbevakarna Australien* kan det sägas pågå en kamp om att fixera betydelsen av det nationella, specifikt den australiska nationella gemenskapen, där olika diskurser verkar för att upprätthålla den som en *diskursordning* och där andra verkar för att ifrågasätta den. Stabiliteten i nätverket(en) beror här på huruvida olika diskurser uppnår *hegemoni*, det vill säga om de kan vidmakthålla ett övertag i maktrelationerna mellan de aktörer som jobbar för att definiera och upprätthålla en specifik betydelse för ”nationen” och det ”nationella”, samt de aktörer som hela tiden kämpar med att fylla denna *flytande signifikant* med någon annan betydelse.

I *Gränsbevakarna Australien* kan diskurserna: ”ett land en natur”, ”ett land en befolkning”, ”gränsbevakning — ett pågående krig?” och ”Den Andra som potentiellt kriminell” anses vara diskurser som samverkar för att definiera och upprätthålla en specifik australisk nationell diskursordning. Diskursen ”ett land en natur”, kan kopplas till gränsbevakningsmyndigheternas försök att hindra att sjukdomar, icke-inhemska djur- och växter (via till exempel mat) kommer in landet. Resenärernas motstånd, diskursiva handlingar i form av olika antiprogram visas hela tiden som något som måste förebyggas och stoppas. Diskursen ”ett land en befolkning”, kan kopplas till hur programmen visar hur immigrationsfrågor hanteras, till exempel att människor verkar få komma till Australien för att studera, turista eller arbeta under en begränsad period. Men de får inte hur som helst immigrera till landet, även om de, likt den indiska mannen i ”Avsnitt 1”, anser sig ha bra kvalifikationer, att vara en bra man och endast komma till Australien för välstånd och således ett bättre liv. ”Gränsbevakning — ett pågående krig?” kopplar jag ihop med hur utformningen av *Gränsbevakarna Australien* också kan sägas att metaforiskt anspela till krig på olika sätt, vilket jag vidare kommer att redogöra för nedan. Dessutom kopplar jag även nätverket(en) i *Gränsbevakarna Australien* till hur människor ständigt misstänkliggörs, att de hela tiden visas som ”potentiellt kriminella”.

3.1.1 Ett samhälle, en natur?

Uppdelningen natur/samhälle menar Latour (1991/1993) är en del av det moderna projektets beskaffenhet att dela upp objekt och subjekt. Denna uppdelning har dock inbyggda paradoxer. Någon förenklat är paradoxerna resultatet av att just försöken att dela upp natur och samhälle i värld som trots dessa försök, ändå är full av hybrider, vilket i sin tur har lett till ett balansspel mellan dessa paradoxer och vad han kallar olika garantier (ibid, 29ff). Detta balansspel beskriver Latour som att, för det första: även om vi konstruerar naturen (immanens), så finns naturen innan vi

konstruerar den (transcendens). För det andra: även om vi inte konstruerar samhället (transcendens), är samhället som om vi konstruerat det (immanens). För det tredje: så måste natur och samhälle vara absolut åtskilda. Inom den moderna konstitutionen görs hybrider på så vis osynliga och otänkbara, men eftersom den moderna världen (likt alla andra kollektiv) ändå inte skulle fungera utan hybrider, tillåter också samma konstitution en spridning av dessa, vars existens, vars själva möjlighet, den förnekar (ibid, 32ff). Detta har i sin tur resulterat i att:

By playing three times in a row in the same alternation between transcendence and immanence, the moderns can mobilize Nature, objectify the social, and feel the spiritual presens of God, even while firmly maintaining that Nature escapes us, that Society is our own work, and that God no longer intervenes. (Latour, 1991/1993, 34).

Något förenklat menar Latour (ibid, 36) alltså att genom att vidmakthålla naturens och samhällets transcendens (överlägsenhet) gör att vi inom den moderna projektet kan hävda att vi inte kan styra naturlagarna eller göra något åt samhällslagarna. Men genom att samtidigt hävda att naturens och samhällets immanens (materiella närvaro, att vi kan konstruera dem) gör att vi har obegränsade möjligheter att styra naturen och samhället och därmed är vi fullständigt fria. Trots naturens överlägsenhet, förblir naturen på så vis alltså mobiliserbar, socialiserbar och humaniserbar (ibid, 37).

Inom nätverket av karantänarbetare, mat, deklaraionskort, passagerare, bagage, röntgenmaskiner och böteslappar, med flera, kan således *Gränsbevakarna Australien* anses bidra till att konstruera landet Australien som en imaginär homogen enhet, som kan kopplas till den binära uppdelningen natur/samhälle (kultur), mer specifikt att ett samhälle har en natur. Denna uppdelning bygger på en föreställning som skulle kunna kopplas till ovan nämnda resonemang, nämligen att samhället, *nationen Australien*, på samma gång är naturgiven och på samma gång är skapad (och skapas) av "australiensare" — landet har en ursprunglig natur som vi människor inte har skapat men som vi ändå måste "mobilisera", genom att "bevara" och "skydda" den.

Detta skapar i sin tur en "vi och dem-gemenskap", det vill säga olika subjekspositioner, som bottnar i ett "vi" som är knutet till ett specifikt avgränsat territorium, samhället (Australien) som anses ha en specifik ursprunglig natur som "vi" gemensamt hjälps åt att "bevara" och "skydda" mot "dem" som kanske inte bryr sig, vet eller har rätt att definiera vad detta territorium är och bör vara.

Enligt ovanstående resonemang, kan det också inom den moderna konstitutionen göras möjligt för människor, trots att de återger samhällslagar som oundvikliga och absolut nödvändiga, att fritt skapa och omskapa sitt samhälle (Latour 1991/1993, 37). På så vis menar Latour också att det till exempel inom laboratorier, museisamlingar, vinstberäkningar, vetenskapliga institutioner (eller som

i mitt exempel: en gränsbevakning) kan sättas upp gränser för sociala grupperns frihet, samt genom att hävda att dessa inte är skapade, utan en del av naturens och samhällets transcendens (naturgivna) även objektifiera mänskliga relationer och avfärda idén om mänskliga fördomar (ibid, 35ff). Det vill säga att skillnader mellan människor (på grund av naturen och samhällets naturgivna beskaffenhet) inte är skapade eller påverkade av oss själva.

Detta har in sin tur även har skapat möjligheter att koppla dessa skillnader till kultur, eller snarare ett särskiljande och uppdelande av kultur(er) (ibid, 97).

3.1.2 *"Sometimes it's cultural"* — Ett land en befolkning

We often come across this sort of thing. Sometimes it's cultural, but this lady lives here, she is understanding. She knows what's [sic] goes on. It's just a matter of explaining to her the importance of what quarantine is and having her pay the fine. (Karantänarbetare, "Avsnitt 2", *Gränsbevakarna Australien*, 2012).

Om fallet med kvinnan som har rest från Kina och som har med sig odeklarerad mat i "Avsnitt 2" berättar en karantänarbetare att de ofta stöter på den här sortens ärenden och att det ibland är kulturellt, men den här damen bor här så hon förstår ("Avsnitt 2", *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Jag finner denna mening extra intressant för att den diskursivt stakar ut två olika kategoriserande gränser, subjekspositioner, på samma gång. Dels kopplar karantänarbetaren ihop orsaken till att människor inte deklarerar sin medtagna mat till att det ibland bottnar i något "kulturellt". "Den Andra" är här en resenär som inte kommer från Australien och som därmed, (i en antropologisk mening), har en annan "kultur" som gör att de inte förstår eller följer de regler som finns inom den australiska "kulturen" och därmed inte orsaken till varför de måste deklarerera sina medtagna matvaror.

"Kultur" verkar här vara ett sätt att för karantänarbetaren att peka ut de resenärer som potentiellt utgör en risk för att ha med sig odeklarerad mat. Människor som exempelvis ser ut att komma från ett annat land (till exempel Kina) riskerar således, på grund av att de kan identifieras som att tillhöra en annan "kultur", att pekas ut som en potentiell risk genom att de, på grund av de "kulturella skillnaderna", med större sannolikhet kan ha med sig odeklarerad mat i sitt bagage. Om karantänarbetarna utgår från detta när de väljer ut vilka resenärers bagage de ska genomsöka är det inte så konstigt att de ideligen hittar odeklarerade produkter i bagage som tillhör människor som ser ut, eller som genom passet kan pekas ut som, att inte komma från Australien: *"Bed och ni skall få, sök och ni skall finna"* (Matteus 7: 7).

Latour (ibid, 97) kopplar ihop det ovan nämnda balansspelet med upplysningstiden och kolonialismen, där en inställning om och tillgång till kunskap också har lett till att västvärlden har kunna separera sig från resten av världen genom att hävda att alla andra ”har kultur” men att västvärlden inte bara har det: *”In Westerners’ eyes the West, and the West alone, is not a culture, not merely a culture”* (Latour 1991/1993, 97). Inom det moderna projektet skapades alltså ett vetenskapligt språk (som bland annat delade upp moderna från premoderna människor), vilket i sin tur legitimerade slavhandel och kolonialism, eftersom det betonade att slavrelationer var ett steg framåt mot civilisation (Latour 1991/1993 & Hultman 2005, 381):

Such superiority, such an originality, made the moderns think they were free from the ultimate restrictions that might limit their expansion. Century after century, colonial empire after colonial empire, the poor premoderns collectives were accused of making a horrible mishmash of things and humans, objects and signs, while their accusers finally seperated them totally. (Latour 1991/1993, 39).

Uppdelningen av natur och kultur kan alltså kopplas till ett uppdelade av ”moderna” och ”premoderna” människor. I *Gränsbevakarna Australien*, kan en världsbild färgad av modernitetsprojektets uppdelning, på så vis ses som ett sätt att legitimera själva gränsbevakningen.

Genom att karantänarbetaren säger att: *”Sometimes it’s cultural, but this lady lives here, she is understanding. She knows what’s [sic] goes on. It’s just a matter of explaining to her the importance of what quarantine is”* kopplar han också ihop den kulturella gränsdragningen med den ovan nämnda diskursiva kategoriseringen ”ett land, en natur” (”Avsnitt 1”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Ett australiskt ”vi” är alltså inte bara knutet till det fysiska territoriet landet Australien, utan även till en specifik australisk kultur som gör det möjligt att förstå vikten av vad karantän är, det vill säga vara del av (den ”moderna”) gemenskapen som vill ”bevara” och ”skydda” landet mot ”Den Andra” (den ”premoderna” människan).

”Bevara” och ”skydda” är ord som är återkommande när det kommer till gränsbevakning. Dessa ord kan i *Gränsbevakarna Australien* kopplas till en metaforik som kan sägas anspela på ett militäriskt synsätt på gränsbevakning, vilket jag vidare ska redogöra för nedan.

3.1.3 Gränsbevakning — ett pågående krig?

While technology, media and capital are globalised and easily cross the geographical boundaries of nation-states, simultaneously national governments are almost everywhere tightening their border controls and more vigilantly enforcing immigration laws, often through the effective militarisation of their borders. (Morley 2000, 225f).

Gränsbevakarna Australien brukar inledas med att texten: ”*Thousands of men and women dedicate their lives to protecting Australia’s border*” kommer upp på skärmen (*Gränsbevakarna Australien*, 2012). Denna text återkommer genom hela programmet och berättar tillsammans med berättarrösten utgången för de olika ”fallen”. Texten kan sägas påminna om en militärisk rapportskrivning, likt den som till exempel visades i den populära fiktiva militär-TV-serien *På heder och samvete* (95-05) (imdb.com & youtube.com). Den inledande texten ackompanjeras också med vad som kan beskrivas som en ”actionfylld musik” och en bild som ser ut som ett kikarsikte med texten ”[*TARGET*]” skrivet inuti visas, vilket kan översättas med ”mål” eller ”måltavla” vid någon form av skytte. Utformningen av programmet kan alltså sägas anspela på och knyta an till en slags militärisk aktivitet.

Även originaltiteln *Border Security: Australia’s Front Line* kan sägas anspela på detta, då frontlinje är synonymt med front eller stridslinje. Själva gränsbevakningsarbetet skildras således som ”ett krig” där tusentals män och kvinnor dedikerar sina liv (likt soldater) åt att skydda Australiens gränser mot ”De Andra” som hotar deras ”imaginära hemland”. Gränslandet som skildras i *Gränsbevakarna Australien* blir på så vis en krigsskådeplats där gränsbevakarna inte bara diskursivt kämpar om att upprätthålla Australiens fysiska, territoriella gränser utan där även resenärer och immigranter kämpar om betydelsen av och tillgången till olika subjekspositioner, till exempel om vem som har rätt att få resa till och vem som har rätt att få stanna i landet. Det vill säga, vem som kan kategoriseras som ”australisk” och vem som kan kategoriseras som ”legitim turist”. Eller som Winther Jörgensen & Phillips (1999/2011, 54) uttrycker det: ”*Subjekspositioner och därmed identiteter är alltså en stridsterräng där olika konstellationer av element försöker göra sig gällande*”.

Ur det här perspektivet kan utformningen av *Gränsbevakarna Australien* anses bidra till att diskursivt koppla ihop gränsbevakning med ett pågående krig, där gränsbevakarna liknas vid soldater som kämpar om att upprätthålla både såväl fysiska, som mentala gränsdragningar. Resenärerna och immigranterna blir också porträtterade som motståndare i detta metaforiska krig genom att de kämpar om att förskjuta dessa gränsdragningar och ändra på betydelsen av för till exempel vem som får kategoriseras som ”australisk”.

Mason Tolerton (2009) bygger sin studie på hur gränsbevakarna formar identitet och gemenskap kring att kommunicera med varandra om risker. Det vill säga, som jag tolkar det, hur de på så vis försöker tillsluta subjekspositionen ”vi, gränsbevakarna, nyzeeländare”, samt hur denna position legitimeras genom att utgå ifrån att ”De Andra” potentiellt utgör en risk. Men vad och vilka är det egentligen som utgör en risk och varför?

3.1.4 ”Den Andra” som potentiellt kriminell

Border enforcement work for the most part goes on the assumption that all passengers crossing the border are of risk and lack either common sense or morals or both. (Tolerton 2009, 86).

Gränsbevakningen som skildras i *Gränsbevakarna Australien*, som jag tidigare har resonerat kring, handlar till stor del om gränsbevakningsmyndigheternas försök att upprätthålla kontroll över gränslandet, vilket då också innebär kontroll över resenärers och immigranternas beteende. Denna kontroll kan, å ena sidan, vara en form av självkontroll från resenärernas sida och å andra sidan olika former av ingripanden från gränsbevakarna. Dessa ingripanden från gränsbevakarna kopplar Tolerton (ibid) ihop med att resenärerna, enligt gränsbevakarna potentiellt utgör en risk och att denna risk är sammankopplad med en brist på ”moral” och, eller ”sunt förnuft” hos resenärerna. Denna brist på ”moral”, ”sunt förnuft” och ”risk”, kan i *Gränsbevakarna Australien* kopplas ihop med ”kriminalitet”, det vill säga att resenärerna (och immigranterna), medvetet eller inte, anses utgöra en risk eftersom de potentiellt kan vara inblandade i någon form av kriminell aktivitet.

Berättarrösten i ”Avsnitt 2” förklarar att passagerare som kommer till Australiens internationella flygplatser kan bli stoppade av tullen på grund av olika orsaker. Dessa kan vara bristande överensstämmelser i resedokument och märkliga resvägar, men även indikationer på nervöst beteende, samt att kännetecknen ibland kan vara subtila men att de ofta inte är det. I början av detta avsnitt visas också en man som har blivit stoppad av tullen på grund av hans förvirrande beteende och att han svettas ymnigt. Berättarrösten benämner mannens förklaring, att han har blivit förgiftad, som ”bisarr” och att tullarbetarna misstänker att hans besvär beror på att han gömmer droger inuti sin kropp. En tullarbetare anser också att landet som mannen har rest ifrån och hur länge han har varit borta också är skäl till misstankar om att han försöker organisera ”en körning” (”a run”), det vill säga smuggla droger:

The thing that intrigues me is that he’s had five or more weeks in Iran. He’s said that his father lives in Teheran, that’s fine. He’s self employed, five weeks. Business would want to be running well to... So I’m looking at, depending on how well the business is running do you also organise a run to prop things up cash wise? (Tullarbetare, *Gränsbevakarna Australien*, 2012)

Här sker något intressant i förhållandet till hur människor pekats ut av gränsarbetarna att utgöra en risk. Hade mannen, för det första, uppvisat dessa sjukdomsliknande symptom på någon annan plats än på själva flygplatsen så hade detta högst troligtvis inte direkt kopplats till att han möjligtvis försöker gömma droger inuti sin kropp. Inom kontexten gränslandet, flygplatsen, är det dock

gränsbevakarna som avgör vad som är ”indikationer på nervöst beteende”, vilket kan få konsekvenserna att helt oskyldiga, sjuka människor pekats ut som (potentiellt) kriminella. Mannens försök att förklara sina besvär visar också att han inte behärskar engelska så bra: *”I’ve been poisoned. Poisoned in in in... What do you call? [...] I think maybe poisoned, I was vomiting”* (”Avsnitt 2”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012). När det faktum att han både är sjuk och inte kan prata så bra engelska tas med i resonemanget, framstår mannens förklaring på så vis inte som särskilt ”bisarr”.

Tullarbetarnas andra argument till varför de misstänker mannen grundar sig på, för det andra, varifrån mannen har rest och ett ifrågasättande om huruvida mannens företagsverksamhet är så pass lönsamt att han skulle kunna ha råd att vara borta så länge som han har. Mannen pekats alltså också ut som potentiellt kriminell, dels för att han rest från Iran och dels för att tullarbetaren inte helt och hållet tror på att mannen skulle kunna ha det gott ställt rent ekonomiskt.

I ”Avsnitt 1” blir familjen som rest från Filippinerna utpekade att utgöra en risk, eftersom statyetterna som de har med sig misstänks innehålla narkotika. Drogsvabb-provet som tullarbetarna utför ger också ett positivt utslag för droger, vilket i sin tur gör att de menar att de behöver undersöka statyetterna närmare genom att borra i dem. Efter vidare undersökning visar det sig dock att innehållet inte betår av narkotika. Detta kan kopplas till Tolertons (2009, 91) redogörelse om att alla resenärer som pekats ut kan bli bedömda att utgöra en risk eftersom alla papperssedlar har visat sig vara kontaminerade med droger, vilket kan bero på att till exempel kokainmissbrukare använder sedlar som verktyg vid intag av kokain.

Vidare berättar Tolerton (ibid), likt i det tidigare nämnda exemplet med röntgenmaskinerna, att detta gör att gränsarbetarna måste använda drogsvabben på ett speciellt sätt för att undvika att registrera de narkotikarester som redan finns närvarande i resenärernas bagage (till exempel plånböcker och andra materialiteter som har kommit i kontakt med sedlar).

Förhållandet mellan gränsarbetarna och de tekniska artefakterna (röntgenmaskinen och drogsvabben) bidrar i det här fallet med att öka misstankarna hos gränsarbetarna om familjens eventuella försök till kriminell aktivitet. Men dessa misstankar grundar sig på en röntgenbild som, även om den visar att det finns två urskiljbara massor inuti statyetterna, inte klargör om det rör sig om droger. Röntgenbilderna: *”[D]epending on the way they are put into focus, may explain almost everything or almost nothing”* (Latour 1986, 4). En tullarbetare funderar också inledningsvis på om det kan röra sig om vikter för att stabilisera statyetterna. Trots detta utför tullarbetarna ett drogsvabb-prov, vars resultat enligt Tolertons (2009, 91) redogörelse är belagt med en stor

felmarginal. Detta kan, som också illustreras i det här aktuella fallet, få konsekvenserna att oskyldiga resenärer vidare misstänkliggörs, pekats ut och kategoriseras som kriminella.

I *Gränsbevakarna Australien* används också deklarationskortet, med dess förmåga att göra resenärernas handlingar kriminella, också som ett medel för gränsarbetarna att kontrollera resenärerna. I och med att alla produkter som en resenär har med sig i sitt bagage måste deklarerats, så kan helt lagliga produkter ändå, om de inte har deklarerats, bli olagliga. Vilket också visas i fallet med kvinnan som rest från Kina i ”Avsnitt 2”. Detta kan i sin tur till exempel få konsekvensen att en resenär som inte förstår engelska så bra, kanske inte fyller deklarationskortet på rätt sätt och kan därmed bli utpekad som kriminell, fastän resenären så att säga ändå har ”rent mjöl i påsen”.

Tolerton (2009, 112) menar att deklarationskortet har ett skenbart vardagligt framträdande, att de trots sitt triviala utseende, spelar en viktig roll inom nätverken eftersom de bidrar med en legitimitet som ger tyngd till nationens försök till maktutövande i gränslandet. Detta på grund av att deklarationskortet, som en del av risk- och kriminalitetskategoriseringarna, gör att gränsbevakarna kan spåra resenärers resväg och baserat på detta bidra med att ytterligare legitimera dem att avgöra vilka resenärers bagage de vill genomsöka, samt vilka de vill förhöra vidare (ibid).

På det här sättet kopplas således ”risk”, via deklarationskortet, ihop med varifrån resenärerna har rest, hur de mår och betar sig, samt också som jag nedan ska redogöra för, vad de har valt att packa ner i bagaget.

Den saudiska mannen i ”Avsnitt 1” pekats också ut som potentiellt kriminell, då en karantänarbetare hittar produkter som ser ut att vara brandfarliga i familjens bagage: ”*A routine quarantine search through the bags of a family arriving from Saudi Arabia, has uncovered a potentially disastrous item, that should never have been carried on an aircraft*” (”Avsnitt 1”, *Gränsbevakarna Australien*, 2012). Berättarrösten meddelar också att karantänarbetarna ska kolla med ”The Aviation Act” (luftfartslagstiftningen) för att se om några åtgärder bör vidtas. Brottet som mannen misstänks för, målas alltså upp som att vara väldigt allvarligt och beskrivs på ett sätt som för tankarna till misstankar om någon form av terroristbrott. Men lite senare visar det sig att de aktuella produkterna var ett slags förbränningsbränsle och en tändare för att tillaga mat (vid grillning) och efter att karantänarbetarna hade undersökt dem lite närmare fick mannen tillbaka dem. En text på skärmen meddelar även att en passagerare kan bli åtalad om denne har med sig brandfarliga produkter på ett flygplan och att internationella påföljder för ett sådant brott är biljettannullering, höga böter och fängelsestraff. Här betonas alltså allvaret i det misstänkta brottet, trots att inget brott i det här fallet har begåtts.

Precis som med den sjuka mannens beteende, skulle troligtvis inte en familjs matlagningsprodukter skapa lika stor misstanke utanför gränsbevakningsområdet. Olika materialiteter kan på detta vis anses tillskrivas olika betydelser beroende på om de återfinns innanför, eller utanför gränsnätverket. Utanför gränslandet kan till exempel ett förbränningsbränsle anses vara en nödvändighet för att tillaga mat, det vill säga en vital del av en människas liv, men i gränslandet är det ett potentiellt katastrofalt objekt som kan vara förbjudet enligt internationell lag och förbundet med hårda påföljder.

Ett annat exempel, som jag själv har fått erfara vid mina flygresor de senaste åren, är den väldigt ironiska betydelseförskjutningen som innefattas i förbudet mot att ha med sig vatten vid gränskontroller. Vatten som överallt annars är en livsnödvändighet blir inom gränsbevakningsområdet förknippat med terror och ett potentiellt livsfarligt vapen. Betydelsen av olika materialiteter kan alltså, beroende på om de är innanför eller utanför gränslandet, flyta från att till exempel förknippas till liv till att förknippas med död. Eller som Tolerton uttrycker det:

The border can be seen as a network, where the object, in this example a suitcase, has its contextual meaning defined through the relationships between the 'protectors' of the border (Customs and MAF) and their 'means of protecting'. (Tolerton 2009, 88).

Inom nätverket kan gränsarbetarna anses försöka skapa kontroll genom att förskjuta, eller rent av totalt omdefiniera betydelsen för olika materialiteter. Detta bidrar i sin tur med att de kan koppla "risk", via materialiteter i till exempel en resenärs bagage, till resenären själv.

Som jag redogjorde för i början av min analys kan också passets betydelse inom nätverket kopplas till kriminalitet, där ett pass antingen kan legalisera eller illegalisera en människa genom att avgöra dennes lagliga rätt att få stanna landet (Australien). I *Gränsbevakarna Australien* benämns också arbetarna som saknar uppehållstillstånd som illegala invandrare ("*Illegal non citizens*"), en benämning som inte bara diskursivt kopplar ihop kriminalitet med nationalitet, utan som också betonar positionen av invandraren som icke-medborgaren, "Den Andra".

Ett annat märkbart upplägg (och som också framkommer i de två exempelavsnitten) i *Gränsbevakarna Australien* är också att programmet ofta inleds med "ett fall" där gränsbevakarna fattar misstankar om olika resenärer (till exempel familjen med statyetterna i "Avsnitt 1" och den sjuka mannen i "Avsnitt 2"), men där det visar sig att dessa inte har begått något brott. Detta "vägs" sedan ofta upp i slutet av programmet, där fall med resenärer som faktiskt begår kriminella handlingar visas upp (till exempel mannen som försöker smugla droger i "Avsnitt 1" och mannen som försöker smugla in skivningsutrustning i "Avsnitt 2"). På det här viset kan urvalet och

ordningen på när fallen visas upp göra att programmet *Gränsbevakarna Australien*, dels visar upp gränsbevakarna som oerhört effektiva i deras arbete att stoppa olagliga substanser (och människor) kommer in i landet. Dels gör detta också att de ger en bild av att vem som helst kan bli utsatt för vidare kontroller av gränsbevakarna, samt att detta är rättfärdigat med att det faktiskt finns resenärer som bryter mot lagen. Vilket i sin tur kan kopplas till mitt tidigare resonemang angående hur gränsbevakarna försöker avskräcka resenärerna från att försöka bryta mot lagen.

Att bli utpekad, kategoriserad (tilldelad olika subjekspositioner) som till exempel att potentiellt utgöra en risk (det vill säga vara kriminell) kan alltså åter igen kopplas till hur gränsarbetarna försöker att skapa kontroll över resenärerna och deras beteenden.

3.2 Att tänka utanför (svarta)lådan?

So by themselves the inscriptions do not help a location to become a center that dominates the rest of the world. Something has to be done to the inscriptions which is similar to what the inscriptions do to the “things”, so that at the end a few elements can manipulate all the others on a vast scale. The same deflating strategy we used to show how “things” were turned into paper, can show how paper is turned into less paper. (Latour 1986, 21).

Själva meningen med gränsbevakningen är främst att upprätthålla gränserna mellan, i fallet *Gränsbevakarna Australien*, specifikt gränsen mellan Australien och andra länder. Men en landsgräns är inte alltid till för, som även visas i programmen, att enbart vara en mur. Den ska fungera som en ”dörr”, som både släpper in, men som också stänger ute — tillåter och begränsar. Gränsbevakningen kan alltså sägas vara till för att lokalt kontrollera vad och vilka som får och inte får komma in genom ”dörren”, vilket i sin tur är kopplat till ett upprätthållande av Australien som nation. Men detta upprätthållande sker också inte enbart genom mänskliga eller icke-mänskliga aktörer, utan sker genom nätverksförbindelser mellan både föremål och människor.

Forskare är idag överens om att gränser inte är naturgivna, utan att de är sociala konstruktioner: att det först måste finnas en föreställning om att en gräns överhuvudtaget existerar innan till exempel en landsgräns kan dras och en gränsbevakning kan sättas i bruk (jfr till exempel Newman 2006, 174). Men en *fysisk* gränsdragning, likt den som visas i *Gränsbevakarna Australien*, kan efter att den har upprättats, även fungera reproducerande och legitimerade av den *icke-fysiska* mentala föreställningen, vilket i sin tur kan legitimera ett fortsatt bruk av den fysiska gränsdragningen.

Gränsbevakarna i *Gränsbevakarna Australien* kan anses försöka definiera och upprätthålla en specifik betydelse för en australisk nationell gemenskap genom att positionera sig själva från ”Den Andra”, vilket diskursivt kopplas ihop till att komma från ett annat territorium (ett samhälle och en

natur) och ha en annan kultur, samt till att potentiellt vara kriminell och därmed utgöra en risk. Dessa olika kategoriseringar är också beroende av att en rad olika föreställningar och förbindelser reproduceras inom nätverken av resenärerna, materialiteter, och gränsbevakarnas tolkningar och definitioner av materialet och resenärerna (till exempel varifrån de har rest, deras bagage och deras nationalitet), samt de tekniska artefakterna. Det är således inte enbart inskriptioner i materialiteter som av sig själva gör att till exempel en plats blir dominerande, utan att: ”*Something has to be done to the inscriptions which is similar to what the inscriptions do to the “things”, so that at the end a few elements can manipulate all the others on a vast scale*” (Latour 1986, 21).

Genom olika diskursiva kategoriseringar kan gränsbevakningen i *Gränsbevakarna Australien* kunna sägas att *inte bara fungera som en bevakning av fysiska gränser utan även som en plats där diskursivt utstakade gränser för det tänkbara utkristalliseras*.

I nätverket av karantänarbetare, mat, deklarationskort, pass, visum, passagerare, bagage, röntgenmaskiner och böteslappar och så vidare, kan det alltså sägas pågå en diskursiv kamp, ett metaforiskt krig, kopplat till makt, mellan olika aktörer om tillträde till olika handlingsmöjligheter och subjekspositioner.

Den diskursiva kampen i den fysiska och i det metaforiska gränslandet i *Gränsbevakarna Australien* kan på så vis kopplas till hur betydelser för olika gränsdragningar fixeras. Dessa betydelser berör dock inte bara hur specifikt den australienska nationaliteten upprätthålls som diskursordning, (en nationell diskurs kan alltid se olika ut i olika länder), utan som också stabiliserar en världsbild av en värld uppdelad i nationer som naturgiven.

Eftersom att det ”imaginära hemlandet”, nationen Australien, som visas i *Gränsbevakarna Australien*, på många sätt framstår som en naturlig del av hur världen är beskaffad och eftersom det kan kopplas till många olika sedvanor, tankesätt, krafter och föremål, så skulle det i så fall också kunna benämnas som en stor svart låda, eller snarare som en makro-aktör, vilket: ”[Ä]r, som vi har sett, en mikro-aktör som sitter på svarta lådor, en kraft som är kapabel att förena så många andra krafter att den agerar som ’en enda man’” (Latour & Callon 1981/1998, 35).

Inom gränsnätverket kan alltså landet Australien, både reproducera och stabilisera sin position som makro-aktör, men i *Gränsbevakarna Australien* framkommer det också att denna position aldrig är helt fixerad, nationen är en *flytande signifikant*, där de svarta lådorna aldrig blir helt slutna. Eller som jag inledningsvis nämnde: att dikotoma motsättningar aldrig blir helt fixerade då meningsskapande aldrig är något fast eller fulländat, utan hela tiden förskjuts och förändras (Hall 1990/2011, 236).

Men som Latour (1986, 27) poängterar skulle inte staten, nationen (Australien) och hela nationalstatssystemet existera om det inte vore för uppbyggnaden av långa nätverk där många likriktade redogörelser cirkulerar, sammanfattas och visas upp på ett övertygande sätt.

Resenärerna och immigranterna i *Gränsbevakarna Australien*, kan på så vis, genom sina handlingar, som såväl genom deras blotta närvaro, anses röra om och skapa oro kring hur betydelsen av hur det specifikt australiskt nationella men också hur en mer övergripande världsbild ska definieras. Kanske är det även denna oro som det är gränsbevakarnas främsta uppgift att försöka upprätthålla en gräns för?

4 Avslutande diskussion

Även om den värld vi lever i är en värld uppdelad i nationer och hemländer, är gränsdragningarna som jag har argumenterat för ändå inte naturgivna, det kunde ha varit annorlunda. Som jag har visat i analysen ”lyder” därför inte gränslandet myndigheterna utan måste göras *performativt* där såväl *mänskliga* och *icke-mänskliga aktörer* formar och omformar det i *nätverkskonstruktioner*.

Stabiliseringen av nätverkskonstruktionerna är också beroende av på vilket sätt olika symbolöverföringar av *inskriftioner* sker mellan olika aktörer och att detta är sammankopplat med *makt* i form av relationer mellan olika aktörer. Om en symbolöverföring sker på ett stabilt sätt (*överförs*), som till exempel i ett pass, kan de bidra till att olika föreställningar, handlingsmöjligheter och subjektpositioner reproduceras, det vill säga *att den blir en svart låda*. Symbolöverföringen kan också vara mindre stabil (*översättas*), som till exempel i ett deklarationskort där gränsbevakarnas handlingsprogram ”deklarera produkter i ditt bagage” kan stöta på olika *antiprogram* från resenärerna. Detta gör i sin tur att gränsbevakarna svarar med olika anti-anti-program för att skapa mer kontroll över resenärerna och på så vis försöka stabilisera nätverket.

Inom nätverket har också olika tekniska artefakter som till exempel röntgenmaskiner och drogsrabbs-tester, dels delegerats en del av arbetet med att hindra att olagliga produkter kommer förbi gränsbevakningen och dels delegerats att försöka disciplinera resenärerna så att de från början inte försöker bryta mot de lagar och regler som är uppsatta vid gränsbevakningen. Men precis som i exemplen med handlingsprogrammen och antiprogrammen, har några fall i programmet visat att alla resenärer inte alltid tillämpar samma självdisciplin. Ett sätt som gränsbevakarna kan sägas bemöta detta är genom att de kan anses bilda en slags allians med de tekniska artefakterna, där styrkan (och stabiliteten i nätverket) ligger i hur väl de ”samarbetar” med varandra.

I gränslandet sker också, genom nätverkskonstruktionerna, olika *diskursiva kategoriseringar*, där människor tilldelas (och kämpar om att anta) olika *subjektpositioner* och därmed olika handlingsmöjligheter, vilket i sin tur gör att gränsbevakningen i programmet kan anses att inte bara beröra fysiska gränser utan även en bevakning av mentala gränser, där ett australiskt ”vi” positioneras mot ett icke-australiskt ”De Andra”.

Gränsbevakarna Australien kan med Michael Billigs (1995) begrepp beskrivas som att ge uttryck för en form av *banal nationalism*, där såväl den specifikt australiska nationella identiteten, som en världsbild av uppdelade nationer som naturgiven, ideligen ”flaggas”. *Gränsbevakarna Australien* kan på så vis ses som en meningsbärande praktik eftersom programmet diskursivt underbygger och reproducerar en specifik världsbild, som i sin tur kan medföra en viss form av

bekräftelse för tittaren (om den delar detta synsätt) att dennes världsbild så att säga är ”sann och riktig”. Programmet kan också ses som att bidra med meningsbärande praktiker i form av på vilket sätt människor i programmet urskiljs och kategoriseras. Kategoriseringarna bidrar här till att reproducera föreställningar om vilka som får och inte får tillhöra en viss nationell identitet, vilket i sin tur belyser att en nationell gruppstillhörighet är en diskursiv process som en individ inte har en absolut kontroll över, vilket också kan få betydande konsekvenser för människors liv.

Gränsbevakning har i skrivande stund aktualiserats i Sverige genom den uppblussade debatten kring att den svenska gränspolisens nu, som en del av en ”inre gränsbevakning”, har utökat sina insatser för att kunna spåra upp och deportera ”papperslösa” (”illegala invandrare”), bland annat genom utökade biljettkontroller i Stockholms tunnelbana. Detta ingår i det så kallade ”Reva-projektet” (”Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete”) och har fått kritik för att polisen målmedvetet har stoppat människor med utländskt utseende och begärt att dessa ska legitimera sig (Ritzén, dn.se, 2013).²⁵

Detta påminner om hur immigrationsarbetarnas arbete i *Gränsbevakarna Australien* visas upp. I programmet visas de utföra tillslag på en arbetsplats för att söka efter ”illegala invandrare”, vilket i sin tur förlänger nätverket så att det sträcker ut sig även utanför själva flygplatsområdet. Gränslandet kan på så vis anses utvidgas till att inte bara vara belagd vid nationers fysiska landsgränser. Vilket även möjliggör för att den mentala, som såväl den fysiska gränsbevakningen kan breda ut sig och skapa nya kedjor och förbindelser, som kan användas för att ytterligare stabilisera betydelsen för nationen och det nationella.

”Papperslösa människor” eller ”illegala invandrare”, kan med andra ord, likt Tom Hanks karaktär i filmen (*The Terminal*, 2004), sägas vara fångade i ett gränsland, men att detta gränsland, till skillnad från flygplatsterminalen i filmen, inte har några fysiska gränser. Hela nationen blir ett gränsland, där gränserna sätts upp först i mötet och förbindelserna mellan olika människor och materialiteter.

Kritik riktad mot att gränsbevakare och immigrationsarbetare har en ”rasistisk agenda” förekommer inte bara i dagspressen, utan figurerar även inom andra medier. Bland annat har detta parodierats och gjorts till ett sketchmaterial i BBCs komediserie *Come Fly With Me* (2010-2011), vilket kan beskrivas som en ”mockumentary” (en fingerad dokumentärserie, oftast med associationer till riktiga dokumentärserier, vars innehåll de försöker förlöjliga). I serien porträtteras en immigrationsarbetare som framhåller att deras slumpmässiga urval av vilka resenärer de ska

²⁵ Gränspolisens, har under tiden som jag sammanställde denna uppsats, på grund den kritik som riktats mot projektet, beslutat att inte längre genomföra dessa kontroller (dn.se, 2013).

kontrollera inte alls är så slumpmässiga: ”*When I say at random, it’s only actually the black and brown ones*” (*Come Fly With Me*, 2010-2011, youtube.com, 2013).

Jag har tidigare i den här studien inte behandlat om och i så fall hur, *Gränsbevakarna Australien* skulle kunna kopplas till rasism. Det är ett medvetet val, eftersom jag inte på förhand har velat förutsätta att *Gränsbevakarna Australien* reproducerar rasistiska föreställningar. Men efter att ha studerat *Gränsbevakarna Australien* har jag upptäckt att det är förvånansvärt få ”vita australiensare” som visas vid gränskonstrollsinspektionerna. I de två exempelavsnitten är det tre olika grupper som har australiska pass. Det är familjen som har kommit hem från Filippinerna och mannen som har mellanlandat i Dubai från ”Avsnitt 1” och paret som har rest från Kina i ”Avsnitt 2”. Ingen av dessa är ”vita australiensare”. Intressant i det här fallet är att fråga sig hur människor väljs ut för att få sitt bagage genomsökt och eller för att bli utfrågade om deras resplaner, samt vilka ”fall” som väljs ut vid redigeringen av programmen. Kan det vara så att informationen i passet (till exempel nationalitet) i det här fallet kan bli underordnad, eller förstärkt av den information som gränsarbetarna ”läser av” utifrån hur människor ser ut? Varför förknippas den sjuka mannens härkomst och resväg i ”Avsnitt 2” med att han potentiellt utgör en risk genom att han kanske försöker smugla droger? Varför förknippas den saudiske mannens grillutrustning i ”Avsnitt 1” med en risk för terrorism? Vilka konsekvenser kan benämningen ”*illegal non citizen*” få för synen på olika människor och hur de behandlas? Det skulle krävas en större undersökning för vidare kunna säga någon om detta, men jag finner det ändå anmärkningsvärt i frågan om vilka föreställningar gränsarbetarna kan sägas utgå ifrån och vilka föreställningar som verkar vid redigeringen av programmen, till exempel om vilka ”fall” som väljs ut och varför. Att programmet är just dokumentärt, trots att det inte visar ”någon sann verklighet”, kan också få konsekvensen att materialet läggs fram på ett sätt som gör att det får större sanningsanspråk.

Inom ANT är en grundläggande utgångspunkt som jag tidigare nämnt, en kritik mot det moderna projektets förståelse och representationer av världen som uppdelat i olika dikotoma kategorier. Jag nämnde inledningsvis att Margret Thatcher-citatet från första sidan skulle kunna kopplas till en ambivalens som idag råder angående hur betydelsen för hur det nationella ska definieras. Visst går det inte att förneka att vi idag lever i ett globaliserat samhälle, där vi genom till exempel TV:n nu inte längre behöver lämna soffan för att besöka platser som ligger på andra sidan jordklotet. ”Den Andra” kommer på så vis närmare, men hålls ändå på ett ”säkert avstånd” — tillåter och begränsar. Men globaliseringen har även möjliggjort för människor att på ett enklare sätt fysiskt förflytta sig över jordklotet. Det ständiga flödet av både mänskliga och icke-mänskliga påminnelser om att världen inte är så rationellt uppdelad som vi (färgade av det moderna projektet) vill att den ska vara,

kan i sin tur vara en orsak till varför just betydelser som berör nationell identitet på olika sätt kan kännas så viktig. Skulle ambivalensen i så fall kunna bero på att vi aldrig fullt ut har eller kommer att lyckats med det moderna projektet? Att det är sprickorna i fasaden i föreställningen om den ordningsamt uppdelande världen som gör oss så osäkra?

Jag personligen har inte reflekterat så mycket över vad som händer i gränslandet när jag har varit ute och rest. Jag, som många andra svenska medborgare åtnjuter ofta privilegiet att kunna röra mig fritt mellan olika länder. Men alla människor åtnjuter inte denna frihet, vilket också framkommer i *Gränsbevakarna Australien*. Människor reser till andra länder, både för nöjes skull, men också för att de flyr från fattigdom, krig eller tortyr. Men rätten till ett liv utan till exempel fattigdom är idag förknippat med var i världen du är född. Detta kan i sin tur vidare kopplas till hur jordens resurser fördelas och vilka konsekvenser det får för människors liv. Varför kommer det sig exempelvis att den indiska mannen i ”Avsnitt 1” reser till Australien för att söka välstånd (”wealth”)?

Betydelsen av en värld uppdelad i nationer skulle således vidare kunna analyseras på många olika sätt. Jag har i min studie fokuserat på ett specifikt TV-program där jag har analyserat de nätverkskonstruktioner och subjektpositioner som porträtteras i programmet. Vidare forskning kring detta skulle kunna innefatta en analys med mer empiri från fler medier och till exempel observationer av gränskontroller. Framförallt anser jag att det inom detta ämne är betydelsefullt att inte enbart utgå ifrån ett specifikt forskningsfält (till exempel antropologiskt, sociologiskt eller geografiskt), utan att försöka sammanföra dem för att på så vis kunna analysera gränser och gränsdragningar på mer mångfacetterat sätt.

I min analys av TV-programmet *Gränsbevakarna Australien* framkommer det också att nationalism inte nödvändigtvis behöver förknippas med högerextremistiska rörelser, där den nationella identiteten i sann Sverigedemokrat-anda behöver försvaras på gatorna med järnrör. Utan att betydelsen för det nationella kan definieras, försvaras och bevakas genom mer vardagliga företeelser som att till exempel åka utomlands och gå igenom en gränskontroll, eller bara genom att sätta på TV:n.

Referenser

Otryckta källor

Internet

Akademiska publikationer

Saltzman, K. (2008). Nätverksetnologi — En inledning. I K. Saltzman & E. Knuts (Red.), *Nätverksetnologi* (s. 7-14). Göteborg: Göteborgs Universitet. (Är en publikation, även om själva boken är slut och numera bara finns att få tag som PDF). Hämtat från gul.gu.se och återfinns i författarens ägo.

Tolerton, M. (2009) *'Working the Border' Risk and Interagency Communication At an International Airport*. Christchurch, New Zealand: University of Canterbury. Hämtad den 13/1 2013, från adressen: http://ir.canterbury.ac.nz/bitstream/10092/4440/1/thesis_fulltext.pdf

Artiklar

Burton, B. (2007) Need to curb a PR industry spinning out of control. I *The Sydney Morning Herald*. Publicerad 7/8 2007. Hämtad den 5/2 2013, från adressen: <http://www.smh.com.au/news/opinion/need-to-curb-a-pr-industry-spinning-out-of-control/2007/08/06/1186252624551.html>

DN.se, svensk dagstidning på nätet. *Klartecken för kön "X" i australiska pass*, publicerad den 15/9 2011. Hämtad den 19/2 2013, från adressen: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/klartecken-for-kon-x-i-australiska-pass>

— *Polisen stoppar kontroller i tunnelbanan*, publicerad den 8/3 2013. Hämtad den 8/3 2013, från adressen: <http://www.dn.se/sthlm/polisen-stoppar-kontroller-i-t-banan>

— **Ritzén, J.** (2013). *Politiker: Stoppa jakten på papperslösa*, publicerad den 22/2 2013, Hämtad den 8/3, från adressen: <http://www.dn.se/sthlm/politiker-stoppa-jakten-pa-papperslosa>

Hultman, M. (2005). Att (be)skriva verkligheten – ett försök att skissera möjligheterna att kombinera diskursteori med aktör-nätversteori, *Paper från ACSIS nationella forskarkonferens för kulturstudier*. Norrköping: Författaren, Linköpings universitet. Hämtad den 25/1 2013, från adressen: <http://www.ep.liu.se/ecp/015/032/ecp015032b.pdf>

Latour, B. (1986). Visualisation and Cognition: Drawing things together. I H. Kuklick (Red.), *Knowledge and Society Studies in the Sociology of Culture Past and Present*, Jai Press. 6, 1-40. Hämtad den 24/1 2013 från adressen: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/21-DRAWING-THINGS-TOGETHER-GB.pdf>

— (1992). *Where Are the Missing Masses? The Sociology of a Few Mundane Artifacts*. Hämtad den 19/2 2013, från adressen: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/50-MISSING-MASSES-GB.pdf>

Meade, A. (2011). Customs sniffs out a winner with reality TV. I *The Australian*. Publicerad 2/5 2011. Hämtad den 4/2 2013, från adressen: <http://www.theaustralian.com.au/media/customs-sniffs-out-a-winner-with-reality-tv/story-e6frg996-1226047993404>

Newman, D. (2006) "Borders and Bordering; Towards an Interdisciplinary Dialogue", *European Journal of Social Theory* 9(2): 171-186. Hämtad den 12/1 2013, från adressen: <http://est.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/content/9/2/171.full.pdf+html>

Hemsidor

Allatvserier.nu, blogg om TV-serier. Hämtad den 22/1 2013, från adressen: <http://www.allatvserier.nu/gransbevakarna-nya-zeeland-del-3-av-10/>

Australiannetwork.com, internationell TV-kanals hemsida. Hämtad den 4/2 2013, från adresserna: <http://australianetwork.com/about/> & <http://australianetwork.com/guide/00001387.htm>

Animalsaustralia.org, hemsida för australisk djurskyddsorganisation. Hämtad den 27/2 2013 från adressen: http://www.animalsaustralia.org/issues/introduced_animals.php

Bibeln.se, bibeln på internet, *Matteusevangeliet* 7: 7. Hämtad den 8/3 2013, från adressen: <http://www.bibeln.se/las/2k/matt#q=Matt+1%3A1-28%3A20>

Daff.gov.au, hemsida för Australian Government, Department of Agriculture, Fisheries and Forestry's hemsida. Hämtad den 22/2 2013 från adressen: <http://www.daff.gov.au/aqis>

Environment.gov.au, hemsida för Australian Government, Department of Sustainability, Environment, Water, Population and Communities. Hämtad den 27/2 2013, från adressen: <http://www.environment.gov.au/biodiversity/invasive/ferals/index.html>

EU-upplysningen.se, hemsida med uppdrag från riksdagen att informera om EU. Hämtad den 12/2 2013, från adressen: <http://www.eu-upplysningen.se/faq/Fragor-och-svar/Resa-studera-och-arbeta/Vilka-lander-ar-med-i-Schengen/>

Imdb.com, video och musikdatabas på internet. *Airline* (2004-2005), hämtad den 12/3 2013, från adressen: http://www.imdb.com/title/tt0395378/?ref_=fn_al_tt_1

— *Come Fly With Me* (2010-2011). Hämtad den 5/2 2013, från adressen: <http://www.imdb.com/title/tt1749004/>

— *På heder och samvete* (1995-2005). Hämtad den 5/2 2013, från adressen: <http://www.imdb.com/title/tt0112022/>

— *Ullared* (2009-2013). Hämtad den 12/3 2013, från adressen: http://www.imdb.com/title/tt2720700/?ref_=fn_al_tt_1

Kanal 9:s hemsida. Hämtad den 22/1 2013, från adressen: <http://www.kanalnio.se/program/gransbevakarna-australien>

Kanal 5:s hemsida. Hämtad den 22/1 2013, från adressen: <http://kanal5.se/web/guest/program/-/artikel/av/4Ao1/1097/3111333/1.0>

Migrationsinfo.se, hemsida om migrations information. Hämtad den 12/2 2013, från adressen: <http://www.migrationsinfo.se/migration/eu/rorlighet-inom-eu/schengen/>

Polisen.se, polisens hemsida. Hämtad den 12/2 2013, från adressen <http://www.polisen.se/Service/Pass-och-id-kort/> & <http://www.polisen.se/Service/Pass-och-id-kort/Fakta-om-pass-och-nationellt-id-kort/>

Se.timefor.tv, TV-guide på internet. Hämtad den 22/1 2013, från adressen: <http://se.timefor.tv/i/100681356312000-gransbevakarna-uk>

Tv.nu, TV-guide på internet. Hämtad den 4/2 2013, från adressen: <http://www.tv.nu/kanal/danmarktv2>

Tvnz.co.nz, nya zeeländsk TV-kanals hemsida. Hämtad den 4/2 2013, från adressen: <http://tvnz.co.nz/border-security/index-group-4858158>

Veronicatv.nl, nederländsk TV-kanals hemsida. Hämtad den 4/2 2013, från adressen: <http://www.veronicatv.nl/programmas/border-security>

Zingzing.co.uk, brittisk TV-guide på internet. Hämtad den 4/2 2013, från adressen: <http://www.zingzing.co.uk/programme/nothingtodeclare/65484803/>

Figurer

Incoming passenger card Australia (Deklarationskort). Figur 1 & 2. Hämtad 1/3 2013, från adressen: http://en.iraqpf.com.au/Uploads/Documents/customs_20090820115956.pdf

Pass (svenskt). Figur 4 & 5. Fotograf: Orsolya Toró, 2013. Bilderna används med godkännande av upphovsrättsägaren. Återfinns i författarens ägo.

Sample Australia Visa. Figur 3. Hämtad 1/3 2013, från adressen: http://diyaustriamigration.com/sample_australia_visa.html

Videor

Come Fly With Me. (2010-2011), "Ian Interviews Taaj - Come Fly With Me - BBC One". Hämtad den 12/3 2013, från adressen: <http://www.youtube.com/watch?v=dCk6fSQ21rY>

Gränsbevakarna Australien. *Border Security: Australia's Front Line.* (2012). "Avsnitt 1". Hämtad den 6/2 2013, från adressen:

<http://www.youtube.com/watch?v=0Afj8TmNr1g> & "Avsnitt 2". Hämtad den 6/2 2013, från adressen: <http://www.youtube.com/watch?v=rZWewp8WWy8>

På heder och samvete. (95-05), "JAG Close Quarters Part 1". Hämtad den 5/2 2013 från adressen: <http://www.youtube.com/watch?v=d1MosMly-c0>

The Terminal. (2004). Regi: Steven Spielberg. USA: Dreamworks, Paramount Pictures. Återfinns i författarens ägo.

Tryckta källor

Litteratur

Anderson, B. (1983/2006). *Imagined Communities.* London/New York: Verso

Billig, M. (1995). *Banal Nationalism.* London: Sage

Börjesson, M. & Palmblad, E. (2007 & 2010). Introduktion. I M. Börjesson & E. Palmblad (Red.), *Diskursanalys i praktiken.* Malmö: Liber AB

Foucault, M. (1975-1976/2008). *Samhället måste försvaras: Collège de France 1975-1976.* Hägersten: Tankekraft förlag

— (1976/2008). Diskursen ska inte uppfattas som... I *Michel Foucault: Diskursernas kamp.* Texter i urval av Thomas Götselius & Ulf Olsson. Stockholm/Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

— (1971/1993). *Diskursens ordning: Installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970.* Översättning Mats Rosengren. Stockholm/Stenhag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Fornäs, J. (2012) *Kultur*. Liber AB: Malmö

Hall, S. (2011). Kulturell identitet och diaspora. I C. Eriksson, M. Eriksson-Baaz & H. Thörn (Red.), *Globaliseringens kulturer: Den postkoloniala paradoxen, rasismen och den mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa

— (1980/2001/2006). Encoding/Decoding. I M, G. Durham & D, M. Kellner (Red.), *Media And Cultural Studies KeyWorks*. Revised Edition. Oxford: Blackwell Publishing Ltd

Olausson, U. (2005). *Medborgarskap och globalisering: Den diskursiva konstruktionen av politisk identitet*. Örebro: Universitetsbiblioteket. Örebro Universitet

Latour, B. & Callon, M. (1981/1998). Den store Leviatan isärskruvad: hur aktörer makrostrukturerar verkligheten och hur sociologer hjälper dem att göra det. I *Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag AB

Latour, B. (1986/1998) Förbindelsernas makt. I *Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag AB

— (1992/1998). Teknik är samhällets gjort gångbart. I *Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag AB

— (1991/1993). *We Have Never Been Modern*. Paris/Hemel Hempstead: La Découverte/Harvester Wheatsheaf

— (2005/2007). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. New York: Oxford University Press Inc.

Morley, D. (2000). *Home Territories: Media, Mobility And Identity*. London: Routledge

Bilagor

Bilaga 1

Avsnitt 1: Statyetter, droger, mat och ”illegala arbetare”

Några tullarbetare är efter att ha röntgat två religiösa statyetter oroade över innehållet i dessa, en passagerares bagage blir genomsökt av en karantänarbetare som hittar honung och en produkt som ser ut att vara brandfarlig och en annan arbetare vill förhöra en passagerare som inte har gett tillfredsställande svar på hans frågor. Olika bilder från flygplatser klipps in: flygplan, bagageband, passkontroller och en hund med en tröja med texten ”CUSTOMS” (narkotikahund). Liknande bilder klipps in under hela programmet.

Berättarrösten återgår till fallet i Brisbane med de två guldfärgade statyetterna som har visat inkonsekventa röntgenbilder, vilket gör att de behöver undersökas närmare. Statyetterna tillhör en familj som har kommit hem efter en semester i Filippinerna och de säger att de har köpt dem från ett lokalt tempel. En av tullarbetarna frågar vems väskor som är vems och en tullarbetare röntgar statyetterna igen. På röntgenbilden syns två odefinierbara massor inuti statyetterna som skulle kunna vara förbjudna produkter, tullarbetarna måste därför ta reda på vad dessa massor är för något. En tullarbetare känner på statyetterna och säger att de är tyngre i botten och att det kan röra sig om ilagda tyngder för att göra statyetterna mer stabila. En tullarbetare ”svabbar” statyetterna och provet testas i en maskin som piper, vilket innebär att den ger utslag för droger.

I Sidney undersöker en karantänarbetare bagaget som tillhör en familj från Saudiarabien. På röntgenbilderna syns olika produkter, men familjen har inte deklarerat något på deklaraionskortet. Karantänarbetaren frågar om passageraren har förstått vad som står på deklaraionskortet, om han inte har något att deklarerat och om han har packat sina väskor själv. Passageraren svarar på frågorna men verkar inte förstå engelska så bra, då han till exempel inte uppfattar en av de frågor från karantänarbetaren, som då måste upprepa frågan. När karantänarbetaren öppnar mannens väskor hittar han olika sorters matprodukter. Han frågar varför mannen har fyllt i ”nej” under matfrågan på deklaraionskortet. Mannen svarar då att han inte förstod att det handlade om lagad mat. Karantänarbetaren förklarar då att det rör sig om all mat (lagad, torkad, torr, färskt och konserverad). Karantänarbetaren säger att mannen måste berätta om han inte förstår innan han öppnar väskorna och att han nu har svårt att tro på att mannen verkligen inte visste om att han var tvungen att deklarerat matprodukterna. Mannen ber om ursäkt och säger att han slentrianmässigt brukar kryssa för ”nej” på deklaraionskortet.

Efter detta klipps bilden till en immigrationsmyndighet i Broken Hill, New South Wales. Här har immigrationsarbetare samlats från tre olika delstater för att genomföra ett stort tillslag på en arbetsplats där de tror att det finns ”illegala arbetare”. En man visar hur de ska genomföra tillslaget på en griffeltavla, medan de andra sitter ner och lyssnar. De har även flygfoton över området. Bilden klipps sedan till själva tillslaget som äger rum tidigt på morgonen innan gryningen. En immigrationsarbetare förklarar att de måste åka dit tidigt för att de potentiella ”illegala arbetarna” börjar jobba tidigt. Samma immigrationsarbetare berättar att de förväntar sig att det kommer att vara mellan 80 och 100 personer på arbetsplatsen och alla måste ”få sin identiteter kontrollerade”.

Nu klipps bilden igen och är tillbaka i Brisbane med de två statyetterna. ”Drogsvabbprovet” har visat positivt för MDMA (som är en form av ecstasy). Detta gör att en tullarbetare måste borra i en av statyetterna för att kunna testa ifall den innehåller droger. I Sidney fortsätter karantänarbetaren att hitta matprodukter i den saudiske mannens väskor. Han har bland annat med sig honung, som verkar vara hemmagjord, vilket berättarrösten förklarar har strikta karantänbestämmelser. Karantänarbetaren upprepar att sådana produkter måste deklarerars. Mannen svarar att han inte har förstått att all mat måste deklarerars, karantänarbetaren visar deklareringskortet och upprepar vad som står på det. Berättarrösten säger nu att familjen riskar att få böter för att de inte har deklarerat matprodukterna. Karantänarbetaren hittar nu också en produkt som han tror är brandfarlig.

Bilden klipps åter igen till familjen med statyetterna. En tullarbetare borrar ett hål i en av statyetterna och skrapar ner lite av innehållet i en drogtestpåse. Testet visar sig vara negativt och att statyetterna trots allt inte innehåller några droger. Statyetterna lämnas tillbaka familjen. Nu hoppar bilden tillbaks till immigrationsarbetarna som tillsammans med polisen har kommit fram till arbetsplatsen. Immigrationsarbetarna hittar människor från fem olika länder som jobbar på arbetsplatsen, de flesta har studentvisum. Ett indiskt pass visas i bild. De hittar ungefär 25 människor istället för 200 som immigrationsmyndigheten hade fått information om. En immigrationsarbetare berättar att detta kan bero på dåliga förhållanden och att arbetet gav dåligt betalt samt att arbetsgivaren nu inte har betalat någon lön alls, så många av arbetarna har valt att åka därifrån. Immigrationsarbetarna vill förhöra två män som kan ha brutit mot kriterierna för deras visum. En av immigrationsarbetarna förklarar för en av männen att hon tycker att hans visum ska dras in därför att han inte har studerat på väldigt länge. Orden ”*Customs*” och ”*Penalties apply*” flimrar förbi.

Efter detta klipps bilden till ett nytt ”fall” som handlar om en man med ett australiskt pass, som har rest från Nigeria och som har mellanlandat i Dubai. En tullarbetare berättar att mannen har spenderat två dagar i Dubai, vilket han tycker är märkligt. En annan tullarbetare letar igenom

mannens bagage samtidigt som han frågar honom om hans resa. Tullarbetarna ”svabbar” mannens tillhörigheter och frågar honom varför han har åkt via Dubai när han kunde ha åkt raka vägen till Australien. Bilden klipps till immigrationsarbetarna som undrar varför mannen de förhör inte har studerat på över ett år. Mannen svarar att han har kommit till Australien för välstånd (”wealth”), att han ville tjäna lite pengar och att någon har sagt till honom att ett studentvisum är ett enkelt sätt att komma från Indien till Australien. Immigrationsarbetaren frågar mannen om han kan ge henne några skäl till varför hon inte ska dra in hans visum. Mannen svarar att han har bra kvalifikationer och att han är en bra man, vilket gör att hans visum inte borde dras in.

Bilden klipps återigen till familjen med de odeklarerade matprodukterna. Karantänarbetarna diskuterar om en produkt som har hittats är brandfarlig. Produkterna kan i så fall beslagtas och karantänarbetarna ska även undersöka om produkterna är förbjudna enligt lag. Karantänarbetaren meddelar mannen att eftersom han inte har deklarerat maten måste han betala böter på 220 AU dollar (ca 1440 kr). En text kommer upp på skärmen som meddelar att mannen fick tillbaka sina produkter efter det att gränsbevakningspersonalen hade undersökt dem lite närmre. Vidare beskriver texten att en passagerare kan bli åtalad om denne har med sig brandfarliga produkter på ett flygplan och att internationella påföljder för ett sådant brott är biljettannullering, höga böter och fängelsestraff.

Åter till den australiska mannen. Berättarrösten säger att alla passagerare inte är bekväma med att få sina väskor genomsökta, men att denna man verkar ta det med ro. Mannen säger att han tycker om att titta på TV-programmet. Drogtesten från mannens tillhörigheter visar sig vara negativt. Men på grund av mannens korta vistelse i Dubai, vill tullarbetarna visitera honom. En tullarbetare förklarar hur en visitering går till och ber mannen läsa informationsbladet om hur en visitering går till och vilka rättigheter han har. Mannen ögnar igenom bladet, till synes utan att läsa det särskilt noga och meddelar att personalen får visitera honom. När tullarbetaren som ska visitera mannen kommer fram frågar mannen vad de behöver göra. Den första tullarbetaren tar fram informationsbladet igen och säger att allt står där och förklarar sedan att den andra tullarbetaren ska dra sina händer över mannens kropp (där han är kläder på sig). Mannen blir därefter visiterad.

Vid immigrationsförhöret med den indiska mannen har immigrationsarbetarna beslutat att dra in mannens visum, eftersom att han brutit mot kriterierna för sitt visum och att han inte har uppgivit några giltiga skäl till varför visumet inte ska dras in. En annan man från arbetsplatsen syns nu i bild och berättarrösten meddelar att även han fick sitt studentvisum indraget. En immigrationsarbetare berättar att hela operationen gick bra och att immigrationsarbetarna överrumplade arbetarna så att de inte hann fly därifrån. Den indiska mannens ses packa sin väska och berättarrösten rapporterar att immigrationsarbetarna vid en annan inspektion, hittade ytterligare två illegala invandrare

(*"illegal non citizens"*). Immigrationsarbetaren berättar att de planerar att transportera invandrarna till ett interneringscenter och förhöra dem igen så att de kan få en till chans att försöka lösa deras status (*"resolve their status"*). Textningen kommer upp igen och meddelar att alla fyra invandrare blev av med deras studentvisum och att de skickades tillbaka till deras hemländer.

Till sist klipps bilden återigen till mannen som blir visiterad. Tullarbetarna är säkra på att han inte gömmer någonting på utsidan av kroppen, men misstänker att han kanske smugglar droger inuti sin kropp. De vill därför förhöra honom i ett av förhørsrummen och även få honom att gå med att bli kontrollerad invärtes. Tullarbetaren säger att han mannens historia inte går ihop och han därför vill hänvisa honom till den federala polisen. Textningen kommer upp igen och meddelar att det i efterhand konstaterades att mannen inuti sin kropp hade gömt 600 gram heroin, till ett värde av 126000 AU dollar (ca 825000 kr). Mannen dömdes också till fem år och sex månaders fängelse. Programmet slutas med en förhandstitt på vad som kommer visas i nästa avsnitt och att berättarrösten säger: *"That's border security"* (*Border Security: Australias Front Line*, 2012 youtube.com, 2013).

Bilaga 2

Avsnitt 2: Sjukdom, mat, en bärbar dator och ett brottsregister

Avsnittets inledning är detsamma som i "Avsnitt 1". Berättarrösten inleder med att beskriva vad som kommer att visas i kvällens avsnitt och med att förklara att passagerare som kommer till Australiens internationella flygplatser kan bli stoppade av tullen på grund av olika orsaker. Dessa kan vara bristande överensstämmelser i resedokument och märkliga resvägar, men även indikationer på nervöst beteende. I Melbourne orsakar en mans förvirrade beteende och kraftiga svettningar misstankar hos tullarbetarna, som tror att han kanske gömmer något. Mannen säger att han har blivit förgiftad. Vid karantänavdelningen säger två australiska medborgare som har anlänt från Kina att de inte har med sig någon mat, men röntgenbilderna på deras väskor berättar något annat. En karantänarbetare visar röntgenbilderna och säger att: *"som ni kan se från bilden är det mycket organsikt material i den där väskan. Vi ska nu kolla i väskan för att klargöra vad som finns i den"*. En annan karantänarbetare frågar passageraren vad en av produkterna i väskan är för något, hon svarar att det är till för att ätas. Karantänarbetaren säger då att kvinnan har sagt att hon inte hade någon mat i väskorna och kvinnan svarar att hon inte vet (*"I don't know"*). Karantänarbetaren hittar tre väskor med mat som inte har blivit deklarerade. Bilder av människor som går genom passkontroller flimrar förbi. Bilden klipps till Brisbanes flygplats där en passagerare från Nya Zeeland ska förhöras av en immigrationsarbetare angående sitt brottsregister. Immigrationsarbetaren ses fråga ut passageraren om vad han jobbar med och vad han ska göra i Australien. Mannen säger att han är musiker och att han ska hälsa på sin flickvän som bor i Australien. Kameran zoomar in på mannens halsband som föreställer ett kors. Berättarrösten säger att mannen nu verkar vara en respektabel och ansvarstagande medborgare, men att han har ett våldsamt förflutet som kan hindra honom från att få komma in i Australien.

Bilden klipps till mannen som förhörs av tullarbetarna. Mannen pratar inte engelska så bra och försöker förklarar varför han svettas och är förvirrad. Han säger att han har kräkts och kanske har blivit förgiftad. Tullarbetarna är oroade att mannens beteende kan bero på att han har gömt droger inuti sin kropp och att mannens liv då är i fara. Detta gör att tullarbetarna vill hålla kvar honom för att visitera honom. Tullarbetarna diskuterar mannens resväg och om det finns något märkligt med hur länge mannen har varit bortrest.

I Sidney har tull- och gränsbevakningspersonalen tagit en man åt sidan för att ställa några frågor. Till att börja med verkar mannen kunna prata engelska, men ber sedan om en tolk. Mannen säger även att han har lånat pengar för att kunna köpa flygbiljetterna, men kan inte ge konkreta svar på varför han har rest till Australien, personalen blir därför misstänksamma och vill genomföra en

visitering. Fler passkontrollsscener klipps in. En skylt med texten: ”*Australian Government, Department of Immigration and Citizenship*” syns i bild. Berättarrösten återgår nu till fallet med den nyzeeländska mannen. Immigrationsarbetaren vill veta mer om mannens kriminella bakgrund. Mannen medger att han har varit gängmedlem och att han tidigare har blivit dömd för bland annat dråp (”*man slaughter*”). Mannen berättar om sina tidigare domar. Immigrationsarbetaren förklarar att mannen, på grund av att han tidigare sammanlagt har blivit dömd till fängelse i tre år, nu riskerar att inte få komma in i landet. Mannen säger att han har ändrat livsstil, men ”att ens historia alltid kommer ikapp en”.

Mannen i Brisbane är nu kvarhållen av tullpersonalen som genomför en visitering. Han svettas ymnigt och ser ut att vara väldigt sjuk. Tullpersonalen hittar ingenting vid visiteringen och de släpper mannen. En text kommer upp på skärmen där det står att mannens beteende och svettningar berodde på ett magsjukdom som han hade fått i Asien. Karantänpersonalen fortsätter att hitta mat i väskorna som tillhör paret som har kommit tillbaka från Kina. Personalen förklarar för kvinnan att även om ingen av maten är förbjuden, så måste de betala böter på 110 AU dollar (ca 720 kr), eftersom de inte har deklarerat den (”*failed to declare*”). Paret får alltså behålla maten, men måste betala böterna. Kvinnan blir upprörd och går iväg. Bilden klipps till mannen med det kriminella förflutna. En immigrationsarbetare förklarar hur mannen blev dömd till dråp och förklarar att de måste överväga detta och det faktum att de inte vill förstöra mannens planer att få träffa sin flickvän som han inte har träffat på två och ett halvt år (mannen har tidigare berättat att resan är ett försök att lappa ihop förhållande med flickvännen). En bild ifrån en övervakningskamera över förhörssrummet där mannen sitter klipps in. Immigrationsarbetaren diskuterar fallet med en medarbetare. Hon säger att hon inte ser några övertygande eller medlidande anledningar till varför mannen ska få komma in i Australien. Immigrationsarbetaren förklarar därför för mannen att på grund av sin kriminella bakgrund, i nuläget inte uppfyller kraven för att få komma in i landet. En text kommer upp på skärmen där det står att mannen fick tillbringa lite tid med sin flickvän innan han skickades tillbaka till Nya Zeeland senare samma dag.

Kvinnan med de odeklarerade matvarorna tycker att böterna är för höga, varpå karantänarbetaren förklarar att det är ett belopp fastslaget av staten och inte ett försäljningspris som är förhandlingsbart. Han säger också till kvinnan att om hon vägrar betala så måste han ”*ta det till domstol*” (”*take you to court*”). Kvinnan säger att hon inte vet hur hon ska göra och att hon inte har några pengar. Hon verkar inte kunna prata engelska så bra. Karantänarbetaren säger att han ska hämta sin chef. Chefen förklarar igen vilka val kvinnan har, som då har svarat att hon inte förstår och att hon är trött. I Sydney har mannen som tullarbetarna har misstankar om visiterats. De har inte

hittat något och nu vill de röntgat mannens bärbara dator. En tullarbetare visar röntgenbilden och pekar på delar av datorns innehåll som ser underliga ut. En annan tullarbetare ska öppna och kolla vad som finns inuti datorn. Först frågar de mannen om han vet om det finns någonting däri och om de får öppna datorn. Mannen säger att han inte vet något och ger sitt medgivande så länge de inte har sönder den. Kvinnan vid karantänavdelningen vägrar att betala böterna och en karantänarbetare förklarar att ju fortare de betala böterna ju fortare får de åka därifrån. Kvinnan ändrar sig då och betalar därefter böterna. Karantänarbetaren berättar att de ofta stöter på den här sortens saker, ibland är det kulturellt, men den här damen bor här så hon förstår och hon vet hur det fungerar. Han menar att det därför är viktigt att förklara för henne vad karantän ("quarantine") är för något och få henne att betala böterna.

Tills sist klipps bilden till fallet i Sidney där tullarbetare skurvar isär mannens bärbara dator. Inuti datorn hittar de skinningsutrustning som är till för att råna människor när de ska ta ut pengar i bankomater. En tullarbetare förklarar hur "skimming" går till. Mannen säger att han köpte datorn begagnad och att han inte visste att utrustningen låg däri. En tullarbetare säger uppfordrande till mannen att han ska plocka ihop sina saker och föras till ett förhörssrum dit AFP (Australiens federala polis) ska komma och prata med honom. En text kommer upp där det står att mannen blev förhörd av polisen och att hans bärbara dator blev beslagtagn och förstörd. Det står också att mannen blev hänvisad till immigrationsmyndigheten och skickades tillbaka till Storbritannien (där han kom ifrån) samma dag (*Border Security: Australias Front Line*, 2012 youtube.com, 2013).

Bilaga 3

Incoming passenger card Australia

Incoming passenger card • Australia

PLEASE COMPLETE IN ENGLISH WITH A BLUE OR BLACK PEN

YOU MUST ANSWER EVERY QUESTION – IF UNSURE, Yes

Are you bringing into Australia:

- Goods that may be prohibited or subject to restrictions, such as medicines, steroids, firearms, weapons of any kind or illicit drugs? Yes No
- More than 1125mL of alcohol or 250 cigarettes or 250g of tobacco products? Yes No
- Goods obtained overseas or purchased duty and/or tax free in Australia with a combined total price of more than AUD\$400, including gifts? Yes No
- Goods/samples for business/commercial use? Yes No
- AUD\$10,000 or more in Australian or foreign currency equivalent? Yes No
- All food - includes dried, fresh, preserved, cooked, uncooked? Yes No
- Wooden articles, plants, parts of plants, traditional medicines or herbs, seeds, bulbs, straw, nuts? Yes No
- Animals, parts of animals and animal products including equipment, eggs, biologicals, specimens, birds, fish, insects, shells, bee products, pet food? Yes No
- Soil, or articles with soil attached, ie. sporting equipment, shoes, etc? Yes No
- Have you visited a rural area or been in contact with, or near, farm animals outside Australia in the past 30 days? Yes No
- Have you been in Africa or South America in the last 6 days? Yes No

Do you intend to live in Australia for the next 12 months? Yes No

If you are NOT an Australian citizen:

Do you suffer from tuberculosis? Yes No

Do you have any criminal conviction/s? Yes No

DECLARATION
The information I have given is true, correct and complete. I understand failure to answer any questions may have serious consequences.

YOUR SIGNATURE _____ Day _____ Month _____ Year _____

TURN OVER THE CARD English

Figur 1. Exempel på framsida av deklarationskort för inkommande resenärer till Australien.

PLEASE COMPLETE IN ENGLISH

PLEASE AND ANSWER A OR B OR C

A Migrating permanently to Australia

B Visitor or temporary entrant

Your intended length of stay in Australia: _____ Years _____ Months _____ Days OR _____

Your country of residence: _____

Your main reason for coming to Australia (X one only)

Convention/conference	☐ 1	Employment	☐ 4	Holiday	☐ 7
Business	☐ 2	Education	☐ 5	Other	☐ 8
Visiting friends or relatives	☐ 3	Exhibition	☐ 6		

C Resident returning to Australia

Country where you spent most time abroad: _____

MAKE SURE YOU HAVE COMPLETED BOTH SIDES OF THIS CARD. PRESENT THIS CARD ON ARRIVAL WITH YOUR PASSPORT.

Information sought on this form is required to administer immigration, customs, quarantine, statistical, health, wildlife and currency laws of Australia and its collection is authorised by legislation. It will be disclosed only to agencies administering these areas and those entitled to receive it under Australian law. The leaflet *Safeguarding your personal information* is available at Australian ports and airports.

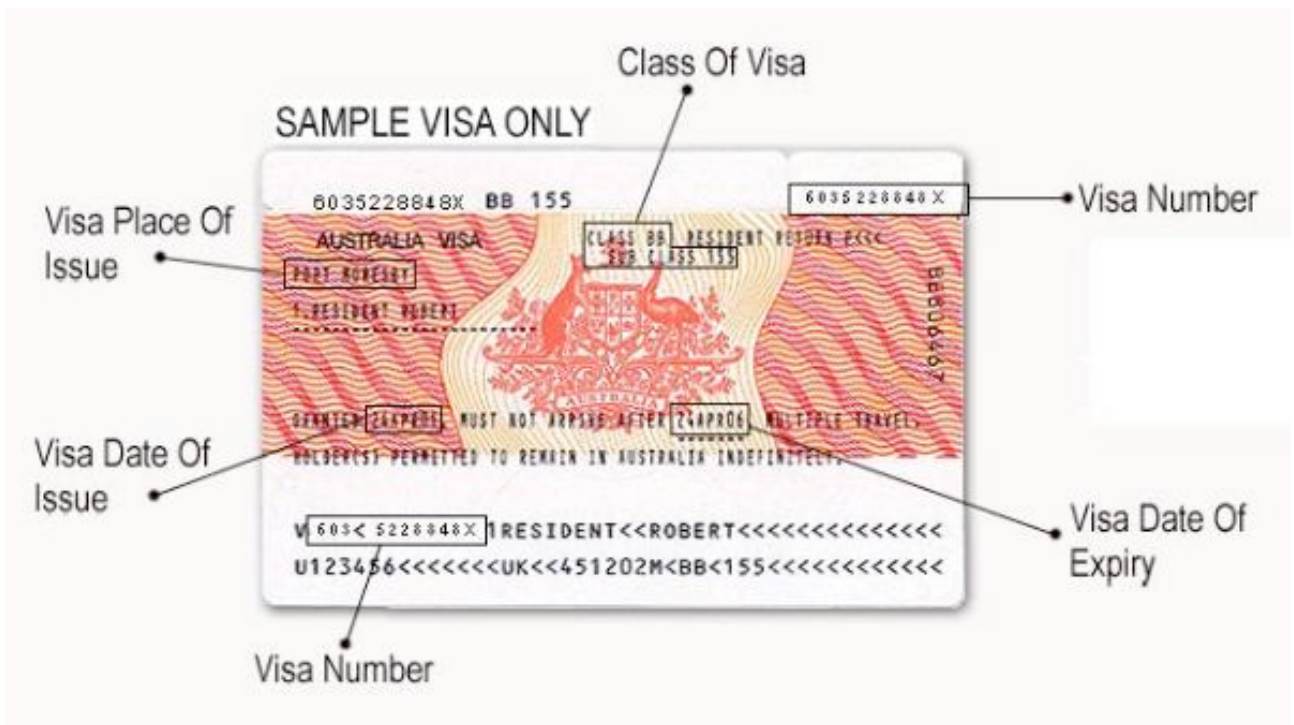
07021505

© Commonwealth of Australia 2002
15 (Design date 07/02)
McMILLAN PRINT

Figur 2. Exempel på baksida av deklarationskort för inkommande resenärer till Australien.

Bilaga 4

Sample Australia Visa

Figur 3. Exempel på ett australiskt visum.

Bilaga 5

Pass (svenskt)

Figur 4. Exempel på insida av ett svenskt pass.

Figur 5. Exempel på framsida av ett svenskt pass.